

NOVINKY ZAHRANIČNÍ KNIHOVNICKÉ LITERATURY

33. BARTON, Emily; WEISMANTEL, Arlene. Creating collaborative technology-rich workspaces in an academic library [Vytváření pracovišť vybavených technologiemi pro společnou práci uživatelů ve vysokoškolských knihovnách]. *Reference Services Review*. 2007, vol. 35, no. 3, s. 395-404. Lit. 10. ISSN 0090-7324. DOI: 10.1108/00907320710774274.

Proces plánování, realizace, propagace a správy technologiemi vybavených čtenářských pracovišť, které jsou určeny pro práci ve skupině. Takové pracoviště je v angličtině nazýváno Collaborative Technology Laboratory (CTL).

Autorky vycházejí z praxe své domovské michiganské univerzity, kde byla v grantovém projektu tato pracoviště vytvořena. Cílem projektu bylo vytvořit kooperativní síťové prostředí, které poskytuje kombinaci zdrojů klasických i síťových a zároveň intelektuální podporu specialistů v oboru i v technologiích. Podnětem byl poznatek, že mladým lidem vyhovuje učit se společně. Knihovna disponovala počítačovými studijními místy určenými pro samostatné studium a prostory pro společné studium, které však nebyly dostatečně technologicky vybaveny. Je popsáno řízení a postup realizace projektu. V přípravné fázi kromě průzkumu literatury získávala knihovna informace od knihoven jiných univerzit, na kterých již podobná pracoviště existovala. Součástí článku je i použitý dotazník a souhrn doporučení pro začátek práce. Samotnou realizaci na michiganské univerzitě ovlivnila krátká lhůta, takže ne všechna tato doporučení byla aplikována. Práce na projektu byla rozdělena mezi jednotlivé garanty a sjednocoval ji koordinátor. Byla vytvořena dvě různě vybavená CTL (vybavení je popsáno). Velkou pozornost knihovna věnovala propagaci a vytvoření funkčních pravidel provozu CTL. Článek je zvláště cenný pro knihovny, které uvažují o úpravách svých studoven, ne-li přímo o zavedení pracovišť typu CTL. Obsahuje množství podrobností a může sloužit jako stručný manuál.

34. BASSET, Tony. Preventive Preservation, a day-to-day work = La conservation préventive, un travail au quotidien [Preventivní ochrana – každodenní práce]. *International Preservation News*. 2007, no. 41, s. 9-12. Text v angl., rozšířené anotace ve francouzštině a španělštině. ISSN 0890-4960. Dostupný z WWW: <<http://www.ifla.org/VI/4/news/ipnn41.pdf>>.

Autor, mikrobiolog laboratoří Francouzské národní knihovny (BNF) v Bussy Saint-Georges, připomíná nezbytné zásady a postupy prevence zejména mikrobiologického napadení knihovních sbírek: stálá kontrola mikroklimatu i systémů klimatizace (ty se totiž samy mohou stát zdrojem kontaminace, např. špatné nastavení čidel vlhkosti může způsobit výskyt hub); pečlivá dekontaminace přijímaných darů a pozůstatostí; stálá pozornost údržbě budov (zhoubný vliv prasklé kanalizace, úniků vody ze sprinklerů; nutný je stálý úklid skladišť, aby se vyloučilo hromadění prachu příhodného pro množení mikrobiologických polutantů a hmyzu); sledování okolí budov (zelené plochy, zahrady, lesy, pole sousedící s knihovnou jsou zdrojem nákazy – mikrobiologická laboratoř BNF se např. zabývala případem knihovny zamořené hmyzem ze sousedního pole, který do budovy pronikl špatnými sváry na zařízení pro odvod kouře); potenciálním zdrojem kontaminace může být i lidský omyl či nedbalost (podlaha skladiště mytá příliš „namokro“, zapomenutá louže vody z převržené lahve ...). Rozsah pohromy v každém případě závisí na včasné nasazení „léčby“, proto je nutný stálý dohled nad prostorami a sbírkami a pravidelná kontrola okolí, aby případné anomálie byly co nejdříve odhaleny.

35. BENNET, Alex; BENNET, David. CONTEXT : the shared knowledge enigma [Kontext : záhada sdílených znalostí]. *VINE : the Journal of information and knowledge management system*. 2007, vol. 37, no. 1, s. 27-40. Lit. 6, 2 il. v textu. ISSN 0305-5728. DOI: 10.1108/03055720710742007.

Vědecký článek se zabývá komunikací, sdílením znalostí. Začíná definováním termínů data, informace, znalost a pragmatická znalost. Zdůrazňuje úzký vztah znalosti a kontextu. Široce zkoumá pojem kontextu včetně etymologie. Těžiště článku je v představení původního modelu základních cest, kterými při komunikaci prochází kontext [context avenue]. Celkem autoři rozlišují 8 okruhů kontextu: Kontext 1 je samotný obsah, slova, slovní druhy. Kontext 2 představuje rámec, v němž je obsah zasazen. Kontext 3 znamená nevyjádřenou „tichou přítomnost“. Kontext 4 jsou neverbální signály, řeč těla. Kontext 5 je zaměřen na systém sdílených vzorců a obecných informací. Kontext 6 se týká obsahu vědomí, které ovlivňuje interpretaci sdělení. Kontext 7 souvisí s dopadem nevědomých procesů. Překlenovací roli má kontext 8. Podstatnou roli v článku hrají dvě tabulky. Tabulka kontextů s jejich stručnými charakteristikami a obrázek, který vizualizuje cesty, po kterých kontext působí, např. od zdroje k mozku, od úst k uším, přítomností v okolí apod.

36. BOCHOW, Fedor. eBooks on Demand (EOD) : ein weiterer Dokumentlieferdienst an der Bayerischen Staatsbibliothek [eBooks na vyžádání (EOD) : dodávání dokumentů v Bavorské státní knihovně]. *Bibliotheks Magazin*. 2008, no. 1, s. 76-80. ISSN 1861-8375.

Bavorská státní knihovna (BSB) nabízí moderní služby dodávání dokumentů, např. v rámci služby subito, „Altes Buch“ nebo prostřednictvím odborného portálu BioMedLit. Nyní po dohodě s Mnichovským digitalizačním centrem (MDZ), oddělením služeb a v návaznosti na jeden z projektů EU zavedla novou službu dodávání dokumentů s názvem eBooks on Demand (EOD, viz http://www.bsb-muenchen.de/eBooks_on_Demand.1796.0.html). Služba EOD se poprvé rozběhla v říjnu 2006 v rámci výzkumu trhu a byla řízena Univerzitní knihovnou v Innsbrucku (popis projektu v angličtině na stránkách této knihovny: <http://www.uibk.ac.at/ub/dea/eten>). EOD patří mezi 80 projektů, které spravuje Mnichovské digitalizační centrum ve spolupráci s univerzitním i mimouniverzitním výzkumem.

Kritické hlasy se ne zcela nevhodně ptají, zda bychom mohli od digitalizace knih upustit – čtení elektronických knih je možné jen s pomocí čtecího zařízení, pro šíření a užití takového textu je nutné poměrně široké technické zázemí. Naproti tomu tištěné knihy žádná taková zařízení nevyžadují. Argumenty tohoto typu odkrývají slabosti eBooks a je tak zřejmé, že elektronické kopie nemohou být nikdy plnohodnotnou náhradou tištěné verze. Přesto mají digitalizované knihy ve srovnání s originálem své nesporné výhody: přispívají k šetrnému nakládání s předlohou, můžeme je během krátkého času kopírovat, prohlédnout, vytisknout a dále zpracovávat, mohou být svým uživatelům k dispozici bez časových a prostorových bariér. V tomto smyslu umožňují rychlou celosvětovou kulturní výměnu informací a přispívají k zachování kulturního dědictví.

Služba EOD nabízí elektronickou podobu více jak jednoho milionu knih z období 1501-1900. Na službě se podílí 14 knihoven z 9 evropských zemí: kromě Bavorské státní knihovny např. Královská knihovna v Kodani, národní knihovny v Tallinnu, Lisabonu, Budapešti, Národní a univerzitní knihovna v Lublani, ale také Moravská zemská knihovna v Brně, univerzitní knihovna v Bratislavě, univerzitní knihovny v Berlíně, Grazu, Greifswaldu, Innsbrucku, Regensburgu a Vídni.

Služba by v budoucnu měla být rozšířena např. o možnost tisku a následného svázání do podoby knihy.

Pro využití služby musí být splněno následující: u příslušného katalogizačního záznamu v katalogu některé ze zúčastněných knihoven se po kliknutí na SFX objeví nabídka na službu EOD. Uživatel pak má možnost objednání (po nutné identifikaci klienta a doplnění dalších dat do objednávky). Platba je možná kreditní kartou nebo online platbou. V Bavorské státní knihovně se platí 5 € za každou stránku. Dodání s využitím internetu je bezplatné, dokument je umístěn na web, kde si ho uživatel může stáhnout do 60 dnů. Chce-li dokument zaslat poštou, musí zaplatit náklady, v rámci země je to 10 €, při zaslání mimo Německo jde o 12 €. Uživatelé své dokumenty dostávají ve formátu PDF s rozlišením 150 dpi. Data v tomto formátu mohou dále zpracovávat, kopírovat, tisknout.

Oficiální stránky služby EOD s informacemi pro knihovny, spolupracující partnery a uživatele: <http://www.books2ebooks.eu>. Na http://books2ebooks.eu/media/ebooks/UBI07A001350_chapter1.pdf je ukázka eBook, krátký informativní film o službě EOD je možné zhlédnout na <http://books2ebooks.eu/media.flash/>.

37. CAPELLARO, Christof; UMLAUF, Konrad. Per Mausclick durch die Bibliothekswissenschaft : Datenbank DABI soll Informationslücke schliessen [Kliknutím myši napříč knihovni vědou : databáze DABI má odstranit mezery v informacích]. *BuB Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2006, vol. 58, no. 11-12, s. 783-787. Lit. a pozn. 20. ISSN 0340-0301.

Databáze německého knihovnictví (Datenbank Deutsches Bibliothekswesen, DABI – <http://dabi.ib.hu-berlin.de>), která začala vznikat již v roce 1995, zpřístupňuje většinu důležitých knihovnických periodik a doplňuje tak nabídku informačních služeb typu INFODATA nebo LISA. Původně bylo zamýšleno pouze interní použití, báze měla sloužit jen jako pomocník k příručce „Knihovnictví ve Spolkové republice Německo“. V průběhu času se však stala bezplatným servisem (s řadou dat, studentskými novinkami, weblogem a možností zpětné vazby) pro širokou veřejnost. Elektronická verze databáze je veřejně přístupná od roku 2006. DABI nabízí přes 6000 odkazů na odborné články, většina je od zaměstnanců Institutu pro knihovnictví a informační vědu (Institut für Bibliotheks- und Informationswissenschaft) berlínské Humboldtovy univerzity, který je správcem databáze. Data jsou excerpována z 25 odborných časopisů SRN, v budoucnu se autoři chtějí zaměřit také na periodika z dalších německy mluvících zemí. Maska pro vyhledávání je snadná, vyhledávat lze podle autorů, klíčových slov z názvu, podle zkratky časopisu či data vydání, v databázi funguje i věcné zpracování dat. DABI pracuje s tezaurum, který byl vyvinut pro jinou databázi, proto bylo nutné dopracovat některá speciální (odborná) hesla, která jsou pro knihovnictví specifická. Aby bylo možné bezplatně zveřejnění dat na internetu, bylo nutné vypracovat nový software, s vysokou ochranou dat a s možností konverze dat původních. DABI již používá technologii SFX, tedy prolínování na plné texty.

Díky práci studentů (kooperace s vysokou školou HTWK – Hochschule für Technik, Wirtschaft und Kultur – v Lipsku, s knihovnou lékařské univerzity ve Vídni) se podařilo do DABI doplnit retrospektivně data z některých časopisů (např. „GMS Medizin – Bibliothek – Information“). Začala též spolupráce s databází INFODATA, od které DABI převzala tezaurus a kooperaci zabránila dvojí práci (sdílení dat). Informace o bázi INFODATA viz na <http://forge.fh-potsdam.de/~BiB/neu/iz/1//infodat.htm>. Zrodila se i myšlenka zpřístupnění plných textů (INFODATA již praktikuje) a zveřejnění absolventských prací.

Velkou výhodou DABI je její rychlost a aktuálnost, poskytuje informace o člancích, které ještě v tištěné podobě nevyšly. Důležitou roli hraje také spojení s příručkou a odkaz na krátké obsahové informace, DABI pak představuje přidanou hodnotu.

38. CEYNOWA, Klaus. Der „BSB-Google-Deal“ : eine Million Bücher der Bayerischen Staatsbibliothek online [„BSB-Google-Deal“ : milion knih Bavorské státní knihovny online]. *Bibliotheks Magazin*. 2008, no. 1, s. 3-7. ISSN 1861-8375.

V březnu roku 2007 uzavřela Bavorská státní knihovna (BSB) smlouvu s firmou Google, jež je založena na několikaletém partnerství a jejímž výsledkem je prozatím 1 milion naskenovaných knih a časopisů. Jedná se o nejrozsáhlejší digitalizační projekt německého knihovnictví, o hromadnou digitalizaci skutečně industriálního charakteru, využívající plně automatizovaných skenovacích robotů.

Digitalizované dokumenty jsou dostupné přes web knihovny (<http://books.google.com>) a také přes vyhledávání přímo na Google. Vyjmuty z digitalizace byly jen rukopisy a prvotisky a zvláště vzácné a cenné historické tisky.

BSB je mezinárodně uznávanou univerzální vědeckou knihovnou, jejíž fondy už 450 let představují jedinečný zdroj pro studium a vědu. Cílem knihovny byla urychlená digitalizace historických fondů a jejich zpřístupnění světu, s ohledem na právní a technologická

omezení. Knihovna však nevsadila jen na Google, projekt podporují i další instituce. Výsledkem tak byla např. digitalizace 40 000 německých tisků ze 16. stol.

Výběr knih neprobíhá jen na základě způsobilosti knih projít skenovacím procesem, svoji roli hraje i velikost a rozsah knihy. Kritéria vhodnosti stanovovaly organizace společně, v případě pochyb rozhoduje knihovna. Aby si knihovna chránila své vysoké renomé, bylo stanoveno, že během procesu nesmí být žádný dokument poškozen. Stejně přísná pravidla byla dohodnuta pro dodržování kvality. Finanční pokrytí projektu je možné jen díky partnerství privátního a veřejného sektoru.

Knihovna má v držení svoji knihovní digitální kopii (library digital copy) – v tom vidí největší výhodu této spolupráce. Google nese náklady a protihodnotou dostane tzv. google digital copy, kterou může integrovat do svého systému. Knihovna vlastní díky své kopii data „fyzicky“ a tudíž trvale. Kopii může poskytovat neomezeně v rámci svého online katalogu a webové nabídky. Digitalizovaná díla může dále zpracovávat, např. opatřovat plné texty optickými identifikačními znaky. Uživatelé si mohou data stahovat pro vědecké účely. Knihovna má ve své správě i metadata digitalizovaných děl. Data mohou být začleněna do projektu Evropské digitální knihovny. Knihovna s firmou Google totiž neuzavřela exkluzivní smlouvu.

Otázkou zůstává, zda Google je konkurentem nebo partnerem. Knihovna se o své uživatele nebojí, a to i přesto, že velkou část svého fondu zpřístupní online. Počet návštěvníků neklesá (knihovna prodloužila otvírací dobu do 24 hodin, což bylo přijato s nadšením) – knihovna spíš může mluvit o renesanci. Skeptici si nejsou jistí, zda knihovna uplatní svoji kopii dokumentů, když stejnou kopii vlastní i Google. Knihovna však oceňuje, že její fond je díky Google celosvětově přístupný, ba naopak plní tak svou základní funkci, a sice přivést člověka k vědění či vědění k člověku.

39. DASGUPTA, Kalpana. Indiens steiniger Weg in die Wissensgesellschaft [Kamenitá cesta Indie do znalostní společnosti]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2008, vol. 60, no. 2, s. 163-164. ISSN 0340-0301.

Rozhovor s Kalpanou Dasguptou, významnou osobností indického knihovnictví, členkou řady národních komisí pro knihovnictví, vědecké informace a znalostní společnost. Její profesní knihovnická dráha je dlouhá přes 40 let, vedla několik významných indických knihoven. Jako celek je indické knihovnictví ale velmi zaostalé a Dasgupta chce dosáhnout toho, aby se dostalo do popředí zájmu politiků.

Na otázku, v čem vidí největší výzvu pro indické knihovnictví v 21. století, odpovídá, že v Indii mají knihovnictví a informační věda v oblasti rozhodování nejnižší priority, jsou chápány jako něco druhořadého a jestliže má být knihovnická a informační nabídka atraktivní, změny jsou nevyhnutelné. Knihovníci musí být pyšní na svou práci a studium nesmí být bráno jako nutné zlo. Rozvoj však může začít jen tehdy, jestliže veřejnost a zákonodárci uznají sílu knihoven a poskytnou jim potřebné zdroje.

V Indii neplatí mezinárodní standardy, na vině je špatná finanční situace knihoven a nedostatečné odborné vzdělání pracovníků knihoven, chybí vyšší instance, která by koordinovala práci všech pracovišť. Knihoven je mnoho, každá spadá pod působnost jiného úřadu a výsledek je ten, že knihovny pracují izolovaně, proto nejsou uplatňovány standardy.

Indická centrální vláda ustavila National Knowledge Commission pro zlepšení vědeckého prostředí v Indii. Kalpana Dasgupta jako bývalá předsedkyně Working Group of Libraries komisi doporučuje: Velmi důležitou roli hraje nezávislost administrativní i finanční. Neméně důležitá je nepodřízenost ministerstvu. Přístup k informacím (znalostem) je prioritou. Statistické informace o počtu knihoven a velikosti jejich zdrojů v Indii neexistují, to by se mělo změnit. Od dob Ranganathana, který položil základní stavební kameny indického knihovnictví, se událo jen velmi málo. Je třeba založit vlastní vzdělávací a výzkumné instituce, dosáhnout nového uspořádání knihovnictví a informační vědy. Změnu vyžaduje také nedostatečné finanční zabezpečení, např. i pro udržení cenných privátních sbírek. Nelze také opomenout otázku přístupu k těmto fondům. Každodenní otázkou je reforma školství. Nezbytné je sledování potřeb a zvyklostí uživatelů

knihoven, dosud neexistují žádná podobná data. Řeší se i implementace informačních a komunikačních technologií, což není možné bez dodržování již zmíněných standardů.

National Knowledge Commission je jediná svého druhu na světě a její politický vliv je značný. Dosavadní působení komise je povzbudivé. Aby mohla být jednotlivá doporučení realizována, je nutná spolupráce všech knihovníků. Veřejnost musí být upozorněna na velký význam knihoven, k tomu patří také profesionální práce s veřejností a kampaně pro zlepšení prezentace těchto institucí na různých úrovních.

Zatím v Indii neexistuje pracovní skupina pro knihovní zákon na národní úrovni. 15 indických spolkových států však disponuje zákonnou úpravou pro knihovny. Vše závisí na tom, jaké priority mají politici. (Např. němečtí knihovníci vycházejí z předpokladu, že zákonně zakotvení jistí a zesiluje existenci knihoven. V Dánsku knihovní zákon vyvolává silnou angažovanost politiků.)

Na otázku, jaká by byla její tři přání pro indické knihovnictví, Kalpana Dasgupta odpovídá, že především nezávislé národní grémium, jehož nejvyšší a jedinou prioritou by bylo knihovnictví a informační věda; potom, aby se zlepšil pohled na naši profesi, aby příští generace raději studovala knihovnictví, než vědu o řízení a informatiku. A poslední přání: finanční prostředky a infrastrukturu, aby knihovny mohly úspěšně pracovat. Knihovny musí být uzpůsobeny tak, aby byly pro každého obyvatele této země důležité.

40. DOBRUSINA, S. A. [et. al.]. Vlijanije vnešnich faktorov na dolgovečnost' informacii, zapisannoj na kompaktnykh DVD+/-R [Vliv vnějších faktorů na dobu uchování informací uložených na kompaktních discích]. *Naučnyje i techničeskije informacii. Serija 1. Organizacija i metodika informacionnoj raboty*. 2007, no. 9, s. 21-26. Lit. 7, tabulky a grafy v textu.

V článku jsou popsány výsledky experimentů prováděných v ruském Federálním centru konzervace knihovnických fondů Ruské národní knihovny v Sankt-Petěrburgu, které byly zaměřeny na vliv vysokých teplot a relativní vlhkosti vzduchu na dynamiku stárnutí zapisovatelných DVD, a to formátů R+ i R- nejnámějších značek (Sony, TDK, Imation, Digitex, Mirex, Verbatim, Philips, Fujifilm).

K metodice hodnocení trvanlivosti nosičů za použití vysoké teploty a relativní vlhkosti vzduchu byl zpracován mezinárodní standard (ISO 18927-2002). Ten je určen především pro CD-R, byl však při popsání testech DVD aplikován.

V článku se uvádějí charakteristiky použitých vzorků DVD, použitý speciální software, zařízení a metodika testů. Byly hodnoceny kvalitativní i kvantitativní parametry stavu jak samotných nosičů, tak zapsaných dat. Podle výsledků umělého stárnutí vzorků DVD+/-R v extrémních podmínkách, tj. při teplotě 80° C a relativní vlhkosti vzduchu 85 % byly vypočteny relativní koeficienty doby uchování a stanovena „řada stability“ DVD+/-R různých značek. Na základě získaných dat byla zformulována doporučení týkající se praktického používání disků.

Závěry testů výrobců osmi různých firem ukázaly, že nejvyšší míru rezistence vůči vlivu vysokých teplot a zvýšené vlhkosti vzduchu vykazují DVD firem Sony, Verbatim a TDK, což dovoluje prognózovat delší dobu uchování informací uložených na těchto discích (při normálních podmínkách uložení a využívání). Jsou popsány změny vnějších vrstev povrchu disků (značek Philips DVD+R, Verbatim DVD-R, Mirex DVD+R a Digitex DVD+R), ke kterým došlo v procesu stárnutí a jejichž příčinou může být nedostatečná tepelná stabilita barviv pro registrující vrstvu DVD+/-R nebo porušení technologie při výrobě.

41. FASSBENDER, Jochen. Register generell in schlechtem Zustand [Generální registr ve špatném stavu]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2008, vol. 60, no. 4, s. 287. ISSN 0340-0301.

Síť německých indexátorů (DNI) byla založena indexačními specialisty v létě roku 2004, funguje jako odborná platforma pro indexátory v německém prostředí. Cílem sítě je podpora povědomí o profesionálním indexování ve veřejném i profesionálním světě. K dalším cílům patří pěstování kontaktů mezi indexátory a odbornými svazy, zlepšení

kvality generálního registru a rozšíření odborných znalostí. Za tímto účelem DNI zveřejňuje odborné příspěvky v časopisech i knihách, pořádá kurzy a semináře, výstavy v rámci knižní veletrhu, poradenství týkající se nakladatelské profese, vedení servisu souvisejícího s registračními místy.

Kvalita rejstříku a odborných vědomostí v oblasti registračních míst není podle DNI dobrá, stejně tak i fungování odborných nakladatelství. Základní chyba spočívá stále v sestavování indexačních záznamů stejně jako v typografických aspektech indexování. Často je při způsobu postupu nabídnuta nová rada, ačkoliv existují osvědčené techniky, metody i software. DNI chce pomoci změnit tento stav tím, že redukuje deficity podobného druhu a rozšířené chybné hodnocení.

Těžištěm informační výstavy v rámci frankfurtského knižního veletrhu byla právě prezentace moderního software pro indexaci dokumentů. Přitom se jedná o programy, které intelektuální práci indexátorů efektivně podporují. Tyto speciální software jsou celosvětově rozšířeny na indexační scéně v anglo-amerických zemích.

DNI pěstuje velmi dobré vztahy s partnerskými svazy v ostatních zemích, např. v Holandsku, ve Velké Británii (SI) a v USA (ASI). SI (Society of Indexers) existuje od roku 1958 a letos tak slaví 50. narozeniny, vydává i svůj odborný časopis.

Na webových stránkách DNI najdeme odpovědi na různé otázky v oblasti registrace. Dále zde nalezneme i odkazy na zdroje, stále aktualizované informace k oblasti indexování, a také nabídku indexátorů pro nakladatelství a jiné zaměstnavatele.

DNI má velký zájem o rozvoj nových kontaktů, zvláště pak v oblasti odborných příbuzných organizací a osob, které mají také zájem o to, aby registrační místa byla svébytnými odbornými územími.

42. FLORES-HERR, Nicolas; PFITZNER, Monika; RÄUBER, Jörg. Chancen von Verfahren zur Massendigitalisierung von Büchern [Šance přechodu k hromadné digitalizaci knih]. *Dialog mit Bibliotheken*. 2007, vol. 19, no. 2, s. 38-43. ISSN 0936-1138.

Německá národní knihovna (Deutsche Nationalbibliothek, DNB) v Lipsku má ve svém fondu 3200 dokumentů, jejichž další uživatelské využívání není s ohledem na jejich stav možné. Restaurátorské zpracování těchto dokumentů je realizovatelné jen s využitím jejich samotných. Vzhledem k omezeným financím nemožou být metody ochrany změněny. Další skupinu tvoří dokumenty, které jsou ohroženy množstvím pigmentu. Díky jejich digitalizaci by knihovna mohla zaručit jistotu zachování jejich obsahu.

Evropská digitální knihovna (EDL) přišla s metodou hromadné digitalizace. Některé evropské knihovny provedly různé studie a praktické testy (počet digitalizovaných stran za den, kvalita digitální kopie atd.). V roce 2006 disponovala knižním skenovacím robotem jediná firma v celém Německu. Byla oslovena, aby mohl být proveden test, v rámci něhož bylo do elektronické podoby převedeno 250 000 stran. Výběr dokumentů pro digitalizaci probíhal na základě míry využívání dokumentů čtenáři a s ohledem na vhodnost pro zpracování robotem. Zastoupeny byly všechny oblasti a zkouškou prošel i fond muzea a archivu. Pro test byly vybrány dokumenty na různých druzích papíru, v různé kvalitě a tloušťce, černobílé i barevné exempláře. Na základě výsledků testu byla stanovena kritéria pro výběr knih, a sice od formátu, přes váhu papíru, stav dokumentů až po specifická kritéria.

Výkonnost stroje při osmihodinovém pracovním dni je přes 19 000 stránek. Reálný výkon však je – podle výpovědi firmy – kolem 13 000 stránek za den (70 % maximální kapacity). Digitalizace probíhala na půdě DNB, obslužný personál byl poskytnut firmou vlastníci skener. Přístroj je skutečně robotem, jednotlivé stránky si podává, při optimálním nastavení lze zabránit tomu, aby si omylem vzal dvě stránky najednou. Lidský faktor je však pro kontrolu nezbytný, aby nedocházelo k chybám a následně k prodlení (zkušenost ukazuje, že je dobré, když u robota asistují dva lidé současně).

Výsledkem projektu bylo 417 digitalizovaných knih, tj. přes 200 000 stran. Při digitalizaci knih a hlavně při snaze o zvýšení rychlosti digitalizace byly vždy digitalizovány knihy podobného formátu s podobným počtem stran.

Z výše uvedeného je zřejmé, že masová digitalizace dokumentů je možná jen tehdy,

pokud máme k dispozici přístroj a technologii, které mohou jednotlivé kroky plně zautomatizovat. Pak lze zaručit 10 000 digitalizovaných stránek za den.

43. FÜHLES-UBACH, Simone [et al.]. Lob fürs Personal, Tadel für die Lesegebühr : Ergebnisse einer Nutzerbefragung an der Stadtbibliothek Gütersloh [Chvála personálu, pokárání za čtenářské poplatky : vyhodnocení uživatelské ankety v Městské knihovně v Güterslohu]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2007, vol. 59, no. 9, s. 656-659. ISSN 0340-0301.

V následujícím článku jsou rozebírány výsledky uživatelského šetření, které provedla městská knihovna v Güterslohu. Tvůrce dotazníku nezajímal pouze názor jejich uživatelů, ale také názor běžných občanů města a také těch, kteří se rozhodli služby knihovny dále nevyužívat. Pro co největší průkaznost byla skupina respondentů dále členěna, tj. mohly být analyzovány výsledky speciálně sledovaných skupin, jako např. online zákazníci či mládež mezi 15-25 lety.

Celkově byla knihovna hodnocena pozitivně, podle školních metod by dostala známku 2. Co se týká struktury uživatelů, místní knihovna má nadprůměrný počet mladých čtenářů do 25 let. Podíl klientů nad 60 let je naopak relativně nízký. Asi 25 % všech čtenářů jsou žáci. Z dotazníků vyplynulo, že knihovnu navštěvují spíše ženy, což je v oblasti veřejných knihoven běžné.

Přátelkost personálu ohodnotilo 55 % dotázaných známkou 2; 29 % jedničkou, jen 10 % známkovalo trojkou. S aktivitami zaměstnanců to tak dobře nedopadlo, v průměru dostali známku 3,2. S kvalitou poradenství bylo velmi spokojeno 25 % dotázaných, spokojeno bylo 48 % a 9 % je hodnotilo jako dobré.

Knihovna od svého slavnostního otevření v roce 1984 klade velký důraz na prostorovou atraktivnost a vytvoření pocitu pohodlnosti. Atmosféra dostala známku 1,7 a útulnost známku 2.

S obsahem médií dostupných v knihovně je většina zákazníků, tj. 85,5 %, spokojena. Nespokojenci tvoří jen necelých 9 %. Knihovna věnuje velkou péči nejen výběru médií, ale i jejich prezentaci. Dokumenty jsou členěny tematicky, nikoliv systematicky.

Struktura půjčovaných médií je dosti variabilní a závisí na věku uživatelů. Celkově vítězí populárně naučná literatura, následována beletrií a DVD. U dotazovaných do 26 let je struktura jiná: DVD, populárně naučná literatura a pak hudba na CD související s volným časem. „Běžní“ občané dávají přednost novinám a časopisům, knihy jsou až na dalším místě. Poptávka po rychlejších a jednodušších informacích nezacházejících do hloubky stále stoupá.

Knihovna se stále rozvíjí a dělá vše pro to, aby její zákazníci byli spokojeni – výsledky průzkumu jsou toho důkazem. K úspěchu přispěl projekt pro školáky, jehož podstatou je podpora četby a informačních kompetencí. Knihovna si je dobře vědoma své role vzdělávací instituce. Dalším projektem je „Generace plus“: jeho cílová skupina není jednoznačně vymezená, v programu jsou společně hry, práce s internetem atd.

Kritiku sklidily pouze čtenářské poplatky, mnozí čtenáři s nimi nesouhlasí a cítí se jimi finančně zatíženi. Poplatky však nejsou příčinou odlivu zákazníků. Otvírací doba knihovny je ve srovnání s jinými knihovnami podprůměrná, přesto se knihovna vyslovila proti jejímu rozšíření, a to vzhledem k nedostatku personálu. Knihovna nechce snižovat úroveň kvality svých služeb jen proto, aby mohla mít déle otevřeno.

Opět se také potvrdilo, že existuje souvislost mezi uživateli knihovny a jejich chutí k nákupu knih; právě tato skupina koupí ročně v průměru devět knih, zatímco ti, kteří do knihovny nechodí, jen jednu knihu.

44. GAMSJÄGER, Helmut; MERSCHITZKA, Heike. Der Wissensturm in Linz, ein Ort des Lesens und Lernens [Věž vědění v Linci – místo čtení a učení]. *Bibliothek : Forschung und Praxis*. 2005, vol. 29, no. 3, s. 326-332. Lit. a pozn. 5, 6 il. v textu. ISSN 0341-4183.

Rakouský Linec má významnou knihovnickou historii. Působí zde tři vědecké knihovny: knihovna Univerzity Johanna Keplera, knihovna Univerzity umění a tzv. Studijní knihovna (Bundesstaatliche Studienbibliothek). Tato knihovna byla založena v roce 1774, v období tereziánských reforem, základ jejího fondu tvořily sbírky zrušených klášterů a církevních nadání. V meziválečném Rakousku představovala tato knihovna raritu, byla s vlastní budovou jedinou svého druhu, v 80. letech minulého století bylo však její další působení ohroženo, a to i přesto, že v jejím fondu se nacházela celá řada velmi vzácných dokumentů. Fondy byly převedeny do jiných knihoven, včetně Národní knihovny ve Vídni atd.

Článek se zaměřuje na výstavbu nové budovy Městské knihovny v Linci, jejíž sbírky jsou rozsáhlé a dosavadní prostory pro jejich uložení po roce 2000 již nepostačovaly. Po mnoha nezdarech vznikl projekt nazvaný Wissensturm – Věž vědění, která slučuje ústředí Městské knihovny v Linci a centrálu Lidové univerzity.

Věž se začala stavět v roce 2005, v blízkosti nádraží a v sousedství dalších kulturních zařízení. Projekt nové budovy je grandiózní: patnáctiposchodová budova s půdorysem elipsy, kromě knihovny a školy je v budově středisko služeb, bistro, výstavní sál, mediální centrum, seminární místnosti, centrum vzdělávání. Klienti mohou využít 50 parkovacích míst.

Z hlediska organizace jsou zachovány klasické struktury, a to jak u knihovny, školy a vzdělávacího centra, tak u oddělení služeb. Specialitou knihovny je její působení v oblasti státní správy.

Stavební projekt Věže počítá s velmi pestrým složením budoucích klientů, včetně těch, kteří potřebují bezbariérový přístup. Díky své výhodné poloze je Věž připravena i na tzv. náhodné klienty.

Novinkou je zřízení centra dalšího vzdělávání, které v této zemi není příliš rozšířené. Důraz je kladen na rozšíření schopnosti práce s různými médii a novými technologiemi. Knihovna se rozkládá na 2300 m² a je rozdělena do několika podlaží (přízemí patří mládeži, v mezipatře se nachází čítárna, v prvním patře je vzdělávací centrum, následuje oddělení zasvěcené rodině).

Na fúzi těchto dvou zařízení se řada lidí dívala skepticky, např. proto, že prý není možné, aby sladily svá organizační schémata. Přesto se nakonec, i když se zpožděním, podařilo pracovat na spojení software obou organizací.
<http://www.wissensturm.at> http://www.linz.at/wissensturm/wissensturm_27139.asp

45. GEORGY, Ursula. Das bringen nur Akademiker fertig : triftige Gründe für das Studium von „Library and Information Science“ – Kampagne „pro Bachelor“ [Proč studovat na vysoké škole : pádné důvody pro studium oboru Knihovní a informační věda – kampaň „pro Bachelor“]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2007, no. 10, s. 714-715. ISSN 0340-0301.

Po ukončení bakalářského nebo magisterského studia panuje při vstupu do praxe často, alespoň v oboru knihovnictví a informační věda, velká nejistota, případně zaměstnavatelé totiž netuší, jak absolventy integrovat do pracovní skupiny. Také v rámci reorganizace studijních oborů se odborníci snaží o vymezení hranic, odlišení, např. od studentů oboru mediální a informační služby. Debataje se o možném vylepšení image absolventů oboru knihovnictví a informační věda.

Autorka shrnuje veřejnou diskusi na toto téma a uvádí deset bodů (argumentů), které by měly přispět k lepšímu přijetí bakalářů na trhu práce:

1. jen vysokoškolské studium nabízí možnost budoucího spolupodílení se na podobě oboru. Vysoké školy se snaží zachytit vývoj a reagovat na něj projekty, které realizují často za účasti studentů. Vysoké školy jsou místem, kde dochází k propojení praktických a teoretických znalostí při tvorbě různých vědeckých konceptů. To může usnadnit řešení pozdějších pracovních problémů;
2. vysokoškolské studium činí absolventa způsobilým k dalšímu vývoji produktů či služeb, a to tím, že studenti ovládají technologie, znají nová média, ale znají též roli klasických tištěných médií a elektronických publikací. Studenti jsou schopni posoudit

možnosti realizace, inovace, vylepšení. Studium je nutí myslet, vypořádat se s novými výzvami, budí zájem o permanentní vzdělávání;

3. studium je jedinečnou možností vědecké práce s použitím odpovídající techniky. Studenti se učí samostatnosti, organizaci práce, komunikaci, kritické analýze (při přípravě na zkoušky, při tvorbě referátů, závěrečných prací atd.);

4. studium zprostředkovává oborovou kvalifikaci. Nejedná se jen o odborné dovednosti, znalosti zvláštností oboru, ale i o sociální kompetence;

5. prostřednictvím studia je usnadněna mezinárodní spolupráce, neboť studium podává přehled o rozvoji oboru v jiných zemích. V rámci studia dochází k poznávání cizojazyčných odborných periodik, návštěv konferencí, případně realizaci praxe v jiné zemi;

6. ukončení vysokoškolského studia kvalifikuje pro vedoucí pozici. Studenti jsou vedeni v rámci seminářů k týmové práci, k rozhodování, k vedení lidí, ke spolupráci s jinými příbuznými organizacemi;

7. ukončení studia je příležitostí k prověření úrovně jednání s třetí stranou, např. se státní správou, s managementem, ale i s novou pracovní skupinou;

8. vysokoškolské studium zlepšuje akademickou reputaci na trhu práce. Absolventi disponují velkou mírou znalostí, vysokoškoláci jsou v zaměstnání více uznáváni a mohou tak být činní např. ve výzkumu;

9. ukončené studium je předpokladem pro vyšší plat (tzv. „pečeť kvality“);

10. studium ani v budoucnosti není něco, na co bychom měli rezignovat nebo se ho vzdát.

46. GRIMBERG, Susanne. Die Wattenscheider Kultur-WG : Stadtbücherei, Volkshochschule und Stadtarchiv unter einem Dach [„Kulturní společenství“ ve Wattenscheideu : městská knihovna, lidová univerzita a městský archiv pod jednou střechou]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2008, vol. 60, no. 1, s. 12-13. ISSN 0340-0301.

Wattenscheid je se svými 74 000 obyvateli druhou největší městskou částí Bochumi. V roce 2006 tam došlo k sestěhování knihovny, lidové univerzity a pobočky městského archivu pod jednu střechu. Pobočka městské knihovny Bochum obývá první podlaží nového nákupního centra ve Wattenscheideu. Pro knihovnu znamenalo stěhování zmenšení prostor o jednu třetinu a tudíž i snížení počtu knihovnických jednotek ze 40 na 30 tisíc. Současně však byla v roce 2005 a 2006 schválena významná částka na doplnění a výměnu médií. Knihovna tak mohla v nových prostorách nabídnout aktuální a atraktivní fond, který mohl být i lépe využit.

Pro univerzitu a archiv znamenalo stěhování do společných prostor s knihovnou snížení nákladů na pronájem, obyvatelé města zas mohou navštívit bez dlouhého cestování všechna tři zařízení. Sjednocení je patrné již při vstupu do centra. Během otevírací doby knihovny je možný přístup do všech tří institucí. Ve fondu knihovny najdeme učebnice doprovázené AV médii k jazykovým kurzům univerzity. V knihovně lze získat přihlášku na univerzitu nebo telefonické kontakty do městského archivu.

Společné prostory však neznamenají jen společné „bydlení“. Pracovníci se nedělí jen o vstup, kuchyňku a sanitární prostory, ale také o dva přednáškové sály. Za dva roky spolupráce byla úspěšných společných projektů celá řada. Pracovníci archivu často rešeršují ve fondu regionální literatury knihovny. Univerzita uspořádala v knihovně autorská čtení. Když knihovna organizuje velkou akci, uvolní jí univerzita své prostory atd. Také pořádání rodinného svátku či kulturní noci je o mnoho jednodušší, pokud instituce spojí své síly. Instituce mohou své programy vzájemně obohacovat, což má vliv na financování a frekvenci projektů.

Úplně oddělené působení těchto tří institucí je už sotva možné. Pokud ve fondu knihovny není určitá speciální literatura k dispozici, stačí popojít. Knihovna si pochvaluje náhodné návštěvníky, kteří původně šli na univerzitu, ale nakonec zůstávají pracovat v knihovně. Výše popsaná spolupráce už není ojedinělou záležitostí, ale přesto ji vidíme jen zřídka. Možnou míru spolupráce ukáží roky následující.

47. HEDGEBETH, Darius. Making use of knowledge sharing technologies [Jak využít technologie pro sdílení znalostí]. *VINE : the Journal of information and knowledge management system.* 2007, vol. 37, no. 1, s. 49-55. ISSN 0305-5728. DOI: 10.1108/03055720710742025.

Článek pojednává o některých příkladech technologií, které podporují sdílení znalostí. Krátce se dotýká teorie znalostního managementu, jehož součástí sdílení znalostí je. Těžištěm je představení několika produktů, které zajišťují komunikování a získávání znalostí. Mají formu wiki, blogů, online repozitářů nebo tzv. „instant messaging“ (český termín zřejmě dosud neexistuje: rychlý způsob komunikace pomocí textových zpráv a chatu v reálném čase). Tyto produkty jsou využívány pro výměnu informací a sdílení znalostí mezi jednotlivci, organizacemi a podniky. Představované nástroje jsou produkty společnosti SalesForce.com, BMC Software, DCASoft a Atlassian. Nejvíce proslulo bylo věnováno hodnocení programu Confluence firmy Atlassian. Confluence je nástroj typu wiki, který dovoluje vytvářet a sdílet dokumenty v týmu.

48. HELLMICH, Julia. Bachelor und Master zwischen allen Stühlen? : reichlich Chancen und ein paar Fallstricke für die neuen Absolventen im Berufsfeld Bibliothek und Information [Těžký výběr mezi bakalářem a magistrem? : mnoho příležitostí a několik úkladů při zaměstnávání absolventů oboru knihovnictví a vědecké informace]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information.* 2007, vol. 59, no. 10, s. 706-711. ISSN 0340-0301.

Vysokoškolské vzdělávání prochází velkými změnami. Vznikají nové bakalářské a magisterské programy, a to hlavně na sedmi vysokých odborných školách, kde se vyučují knihovnické a informační obory. Vysoká škola médií ve Stuttgartu pro zimní semestr 2007/08 nabízela 55 míst v bakalářském programu, ke studiu se hlásilo 380 zájemců. Také 15 míst pro magisterská studia se podařilo velmi rychle obsadit.

Nové formy studia jsou atraktivní hlavně svojí zkrácenou délkou. Bakalářská studia jsou v našem oboru základem, který nahradil dosavadního diplomovaného knihovníka. Podle výpovědí poskytuje bakalářské studium tytéž znalosti a schopnosti, a to i přesto, že jde pouze o šestisemestrální studium. Netřeba ho však proto označovat jako nedostatečné. Můžeme na něj navázat studiem magisterským, obvykle v délce čtyř semestrů. Možností je více.

Otázkou zůstává dvojúrovňový model studia. Bakalářskému studiu by tak mohla hrozit devalvace. Některé školy nabízejí taktéž odborná studia v délce 3 let, a tak by někteří zaměstnavatelé mohli upřednostňovat právě tyto absolventy, protože je to pro ně finančně příznivější. Proto se rozběhla kampaň, která má být protiopatřením a má poskytnout řadu důkazů o důležitosti akademického vzdělání. Mohla by také nastat situace, že magistři nenajdou žádné adekvátní zaměstnání, přijmou pozici určenou pro diplomovaného knihovníka a budou tak vytvářet konkurenci bakalářům. Zaměstnavatelé si pak nutně musí položit otázku, proč zaměstnávat bakaláře, když za stejné peníze mohou mít magistra, což je špatné, protože tito absolventi jsou něčím specifičtější a měli by být podle toho ohodnoceni.

V budoucnu to bude asi vypadat tak, že řada bakalářů bude dále zvyšovat svou kvalifikaci při zaměstnání. Studijní náklady by tak mohly být hrazeny zaměstnavatelem. Kvalifikace z našeho oboru bude v budoucnu žádána i jinde, a tak by Mgr. mohli lehce změnit „branži“. Pokud knihovny nenajdou finance pro zaplacení kvalifikovaných odborníků, mohly by se potýkat s jejich nedostatkem. Existuje i možnost postgraduálního studia (i pro diplomované knihovníky) na Humboldtově univerzitě v Berlíně.

Absolventi si stěžují, že není mnoho pracovních míst, která by odpovídala jejich kvalifikaci. Sdružení německých knihovníků potvrdilo, že k odborníkovi patří univerzitní studium, na to navazující knihovnické vzdělání a úzké spojení s knihovnickou praxí. Podle některých odborníků potřebuje trh oboje, jak bakaláře, tak magistry, jen si na tuto nabídku budoucí zaměstnavatelé musí zvyknout.

Další problém spočívá v nedostatečné informovanosti veřejných knihoven, které nemají představu o tom, co od absolventů mohou očekávat. Zvláště pak patrný je tento fakt v malých knihovnách, které nemají styky s akademickou obcí.

Zmatení a dezorientovaní však nejsou jen potenciální zaměstnavatelé, ale i někteří studenti, a to nejen z nových struktur a nabídek. Mám raději studovat magistra, najdu jako bakalář zajímavé místo? Jedna ze studentek říká: během studia je nám stále zdůrazňováno, jak je důležité si během praktik a studentské práce pěstovat kontakty. Jsme „Generation Praktikuum“. Studenti také potvrzují, že díky bakalářským a magisterským studiím se jim otvírají nové možnosti, např. v cizině.

49. JEFFERSON, Theresa. The use of ICTs in regional conflicts, war, and terrorism [Využití informačních a komunikačních technologií (ICT) při regionálních konfliktech, válkách a terorismu]. VINE : The Journal of Information and Knowledge Management Systems. 2007, vol. 37, no. 1, s. 14-17. ISSN 0305-5728. DOI 10.1108/03055720710741972.

Cílem článku je prodiskutovat, jak je informační a komunikační technika (ICT) používána v regionálních konfliktech, válkách a při terorismu. Autor v detailu popisuje její nejběžnější využití a poskytuje některé návrhy pro výzkumníky v této oblasti. Článek také poskytuje příklady role ICT při ovlivňování názoru veřejnosti, zahraniční politiky a při vedení vojenských, teroristických a pomocných operací.

Způsoby, jakým je ICT užíváno během války, konfliktů a při terorismu, je možné rozdělit do tří kategorií. První kategorií je šíření informací, stanovisek a propaganda. Druhou kategorií je sdílení informací pro podporu operací a třetí kategorií je přímá podpora operačních aktivit.

Je zde mnoho možností, jak internet mění způsob přenášení informací během konfliktů. Namísto jednosměrného toku informací, který je typický pro televizi či noviny, se pomocí internetu mohou informace šířit v mnoha směrech a umožňovat tak mnoha odesílatelům či příjemcům na různých místech a z různého kulturního prostředí účastnit se a sdílet informace. Nevýhodou tohoto způsobu zprostředkovávání informací je, že zde není žádná cenzura a nikdo, kdo by zkoumal přesnost a hodnověrnost daných informací.

I teroristé se naučili využívat moci ICT, která jim umožňuje rozšiřovat informace mezi veřejnost. Následně mohou manipulovat se strukturou a metodou šíření informace, aniž by se museli spoléhat na tradiční typy médií.

50. LITTEN, Freddy. Kleines Format – Grosser Nutzen : Mikroverfilmte Archivalien in der Bayerischen Staatsbibliothek [Malé, ale velmi potřebné : archiválie na mikrofilmech v Bavorské státní knihovně]. Bibliotheks Magazin. 2008, no. 1, s. 68-73. 2 il. ISSN 1861-8375.

Bavorská státní knihovna v Mnichově (Bayerische Staatsbibliothek, BSB) vlastní velmi zajímavé sbírky mikrofilmů. Jde o velkou sbírku zahraničních archiválií týkající se období ukončení druhé světové války, a to nejen z Evropy, ale také z bývalého Sovětského svazu a z amerického velvyslanectví v Praze (např. žádost československé vlády o dohledání nepatrného množství jáchymovského uranu z předválečného období, které bylo určeno pro japonskou firmu vyrábějící lékařské přístroje a nacházelo se v jakémsi „meziskladu“ na československém konzulátu v Ósace v době jeho převzetí německou okupační mocí; neporušené ampule byly nalezeny v jednom bankovním sejfů v Ósace a posléze československému státu americkou stranou předány).

Sbírku archiválií shromažďovala knihovna po desetiletí. Na počátku velmi tematicky široká, později úžeji orientovaná především na dějiny německy mluvících oblastí a na obě světové války. Zatím co v Německu nebylo mikrofilmování komerčně nabízeno, USA a Velká Británie zveřejňují velké množství dat v tomto formátu. Po pádu Sovětského svazu se těmito dvěma zemím podařilo zachránit nejdůležitější archivy v Moskvě, které byly následně prodány. V BSB jsou tak k dispozici i informace, které už v Moskvě nejsou k dosažení. Knihovna získala i archiválie z Ukrajiny.

A co všechno tedy můžeme v Mnichově očekávat? Materiály v časovém rámci 18. až 20. stol. Do této části spadají data z různých aspektů jako diplomacie, politiky, hospodářství, kultury a náboženství. K tomu patří mimo jiné také dokumenty z historického archivu Evropských společenství, podklady z vojenského historického archivu v Moskvě, archivů významných anglických nakladatelství 19. stol. a počátku 20. stol. a pak také dokumenty týkající se nucené práce ukrajinských dělníků v Německu v době třetí říše. Zastoupena jsou akta amerického ministerstva zahraničí z regionů Německa, Rakouska, Švýcarska, Francie a Itálie stejně jako z východoevropské oblasti od Finska, Recka a Polska až po asijské Rusko. Časově jde o dokumenty od konce 18. století do roku 1945, pro Německo a Sovětský svaz do 60. let 20. století. Dokumenty jsou pramenem pro diplomatické a politické dějiny zmíněných zemí, pro hospodářské dějiny a od 50. let také pro kulturní a sociální dějiny. Sběrka neobsahuje jen zprávy diplomatů, ale také výstřižky z časopisů nebo interview z dotčených oblastí. Pro doplnění informací z jiných zdrojů jsou tyto zdroje nenahraditelné.

Další část sbírky je věnována pozdnímu Rusku a ranému Sovětskému svazu. Obsažená data informují o tématech z různých úhlů pohledu, a to od prvního desetiletí 20. stol. Můžeme tak věnovat pozornost ruské revoluci od roku 1917 spolu s pohledem na duchovní život ruské inteligence, zprávám z období občanské války, vlády Stalina ve 20. a 30. letech 20. stol., najdeme zde i zdroje k systému táborů nucených prací (tzv. gulagů). Není opomenuto ani téma židovství.

Další tematickou částí sbírky je studená válka. I zde najdeme archiválie z různých zemí do konce 60. let 20. stol., např. dokumenty britského ministerstva zahraničí k první berlínské krizi v letech 1947-1950.

Vzhledem k rozsahu sbírky v papírové formě řešila knihovna problém zpřístupnění těchto dat, knihovny se většinou musí spokojit se souhrnným zápisem v katalogu. Proto BSB zveřejnila na internetu seznam mikrofilmů: http://www.bsb-muenchen.de/Verzeichnis_der_Mikroformen.141.0.html.

Nesmíme zapomínat, že velká část archiválií bude existovat v budoucích 5 nebo 10 letech jen ve své originální podobě v příslušné zemi. Pro historický výzkum by bylo fatální tyto cenné fondy ignorovat. Archiválie převedené na mikrofilm mohou být prospěšné také učitelům a jejich studentům v procesu seznamování se s historií.

51. LUDWIG, Deborah; BULLINGTON, Jeffrey. Libraries and IT : are we there yet? [Knihovny a informační technologie : už jsme tam?]. *Reference Services Review*. 2007, vol. 35, no. 3, s. 360-378. ISSN 0090-7324. DOI: 10.1108/00907320710774247.

Článek pojednává o možnostech i problémech, které přináší organizační sloučení knihoven a útvarů informačních technologií v prostředí univerzit. Zvažuje se vždy současný stav i trendy budoucího vývoje. Všimá si stanovisek všech zúčastněných, tedy knihovníků, techniků, studentů a učitelů. V centru pozornosti autorů je konkrétní případ Kansaské univerzity. V ní knihovna a útvar informačních technologií po dlouhodobé spolupráci vytvořily společnou organizační jednotku nazvanou Informační služby. Ta se dále dělí na knihovnu, technologie a síť a telekomunikace. Součástí článku je přehled literatury na téma slučování knihoven a útvarů informačních technologií. Značný prostor dostal přehled minulých i nových uživatelských průzkumů, jejichž výsledky byly brány do úvahy při rozhodnutí o sloučení, stejně jako názory zjištěné po sloučení. Jsou přiloženy i otázky použité při řízeném rozhovoru. Celkově není uskutečnění organizační sloučení bez problémů a spíše než dosažený cíl a jednoznačný úspěch je to správný krok správným směrem.

52. LÜLFING, Daniela. Bau des Speichermagazins für die Staatsbibliothek zu Berlin begonnen [Výstavba skladišť pro Státní knihovnu v Berlíně začala]. *Bibliotheks Magazin*. 2008, no. 1, s. 3-7. Il. v textu. ISSN 1861-8375.

Roku 1992 byly sloučeny dvě významné instituce, které měly původně sídlo v samém

srdci Berlína, a sice Nadace pruského kulturního dědictví a Městská knihovna, jež mají ve svém držení více než 10 milionů dokumentů. Na základě posudků uznávaných expertů a ředitelů knihoven byl na sklonku roku 1998 schválen koncept budoucího rozvoje knihovny, jehož základní dva body jsou: úspěšně profilovat sídla obou organizací a vybudovat dostatečné kapacity nových skladových prostor.

V Městské knihovně přibude ročně 120 000 dokumentů. Kapacita obou současných sídel bude nejpozději v roce 2009 vyčerpána. V roce 2003 tak začalo hledání vhodného místa pro skladování dokumentů. Postupně bylo vyhodnoceno 8 míst, nakonec vzhledem k požadavku dlouhodobé využitelnosti zvítězil pozemek v oblasti Berlin-Fridrichshagen. Kromě knihovny a nadace zde bude mít své skladové prostory i další instituce (městské muzeum).

Plocha 123 000 m² kýtá velké možnosti. Pozemek je dobře dostupný, a to i pro veřejnou dopravu. Budova bude 20 km od centra a původního sídla. Objekt se nachází v bezprostřední blízkosti řeky, takže není možné využít podzemní prostory. Zástavba v této oblasti ale prakticky neexistuje, což je předpokladem pro výstavbu moderní budovy, která bude splňovat všechny, nejen logistické, požadavky.

V roce 2004 byla vypsaná architektonická soutěž na stavbu budovy s požadavkem kapacity 12 mil. svazků. Porota v červnu 2005 zvolila mnichovskou architektonickou firmu (Büro Eberhard Wimmer Architekten).

Realizace výstavby by měla proběhnout ve třech etapách, a to takto: do roku 2010 prostory pro 6 milionů svazků, do roku 2060 v následujících dvou etapách pak kapacity pro 9 až 12 milionů svazků. Klimatické požadavky (teplota, relativní vlhkost vzduchu, ochrana před přístupem světla atd.) byly stanoveny v souladu s mezinárodními standardy.

Budova nebude veřejně přístupná, oprávnění ke vstupu bude mít jen personál budovy. Bude možné elektronické zaslání vybraných dokumentů. V plánu je realizace prostor pro skladování mikrofilmů, které mají jiné nároky na skladování než knihy. V budoucnu by se zde měla skladovat i digitální data ve vlastnictví knihovny.

Již nyní je k přestěhování připraveno 2,85 mil. titulů, aby instituce měly dostatečné prostory pro nově získané tituly. Některé dokumenty byly vzhledem ke své hodnotě uloženy ve speciálních sálech v původním sídle knihovny v ulici Unter den Linden.

Přípravy a opatření související se stavbou začaly v roce 2007. Kapacita skladu po ukončení první etapy výstavby (rok 2010 – 6 mil. svazků) by měla postačovat do roku 2035. Vzhledem k rostoucí produkci nakladatelství bude muset následovat druhá i třetí etapa. Stále ještě platí, že kniha je nejspolehlivějším nosičem vědění, které nelze ničím nahradit.

53. MIURA, Grégory. Pushing the Boundaries of Traditional Heritage Policy : maintaining long-term access to multimedia content [Posunutí hranic tradiční strategie péče o kulturní dědictví : podpora dlouhodobého přístupu k multimediálním dokumentům]. *IFLA Journal*. 2007, vol. 33, no 4, s. 323-326. ISSN 0340-0352. DOI: 10.1177/0340035207086058. Dostupný z WWW: <<http://www.ifla.org/IV/ifla72/papers/091-Miura-en.pdf>>.

Článek popisuje několik experimentálních technických řešení uchování multimediálních dokumentů a softwaru v Audiovizuálním oddělení Bibliothèque nationale de France (BNF) s důrazem na potřeby budoucích uživatelů a na možnosti využití těchto dokumentů pro vědecké účely v dlouhodobé perspektivě. Velmi důkladně se věnuje využití techniky emulace a také nových praktických postupů při vývoji strategií budování sbírek s ohledem na specifickou strukturu informací v rámci multimediálního kontextu.

V úvodu se autor věnuje historii akvizice těchto materiálů v souvislosti s vývojem povinného výtisku, referuje o možnostech, které přináší archivace webu pro francouzské sbírky kulturního dědictví, pokud jde o historii médií a forem vyjádření. Upozorňuje také na to, že multimedia offline a software jsou často opomíjena jako důležitý článek v chronologii vývoje médií a uvádí, že celkový počet dokumentů v této sbírce činí 30 000 s ročním přírůstkem 4000 položek.

Dále autor uvádí přehled typů multimediálních zdrojů, software a nosičů, s nimiž se pracovníci audiovizuálního oddělení BNF setkali v průběhu posledních deseti let,

a konstatuje velkou různorodost. Autor také informuje o Pracovním plánu ochrany elektronických zdrojů, jenž byl vydán BNF v roce 2005 a který chápe emulaci jako jedno z hlavních řešení, které je třeba integrovat do všeobecné strategie ochrany zdrojů a které, vycházející ze současného stavu, se týká také multimédií a softwaru.

K otázce emulace autor říká, že je v kombinaci s tradičnějšími postupy jedinou efektivní cestou dlouhodobého zpřístupňování multimédií a softwaru a že je založena na vývoji softwaru (emulátoru), který umožní uživateli přístup ke každému druhu aplikace na bázi up-to date.

V dalším textu je popisováno, jakým způsobem se přistoupilo k integraci emulace Audiovizuálním oddělením BNF, a jsou charakterizovány fáze tohoto nového přístupu. Kromě výčtu výhod jsou uváděna i úskalí. Rozdíly mezi originálním přístupem a emulovaným se mohou podle autora časem prohlubovat vzhledem k aktuálnímu stavu emulace. Rychlost zpracování a přístupu se podle jeho slov mohou významně lišit. Může být také obtížné reprodukovat zkušenost přídavných zařízení.

Autor dále uvádí, že souběžně s akvizicí dokumentů prostřednictvím povinného výtisku, darů a nákupu byl tým pověřen budováním sbírky hardwaru na pomoc výzkumníkům, aby porozuměli tomu, jak dokument původně fungoval. Tým při práci čerpal z oficiálních webových stránek nakladatelů, uživatelských komunit, databází zaměřených na emulaci a z neoficiálních zdrojů expertů.

Závěrem je konstatováno, že veškeré práce týkající se uchovávání a zpřístupňování multimédií a softwaru přesvědčily zúčastněné, že je třeba uživateli nabídnout nejen pouze přímý přístup k původním dokumentům. Tým proto zavádí řadu inovací, jak pokud jde o obsah, tak pokud jde o zpřístupňování. Celá procedura musí být podle autora statě posílena ustanovením, že se tento experimentální proces stává součástí oficiálního pracovního postupu, který začíná, jakmile je dokument získán do knihovny.

Je také zdůrazněno přesvědčení týmu, že emulace je základní technikou pro práci s vícefasetovými objekty jako jsou digitalizované dokumenty, webové archivy a digitální knihovny a podtrhuje význam mezinárodní spolupráce v této oblasti.

54. MORAVETZ-KUHLMANN, Monika; LAMBLE, Jeanette. „Elektronisch frei Haus“ : Zugang zu Fachinformationen über Virtuelle Fachbibliotheken [Volný přístup do elektronického domu : odborné informace ve virtuálních oborových knihovnách]. *Bibliotheks Magazin*. 2008, no. 1, s. 49-54. ISSN 1861-8375.

Nejen vědci, ale i knihovníci spolu s mecenáši již dříve upozorňovali na skutečnost, že způsob dodávání vědecké literatury se s nástupem digitálních informací změní a změnit se dokonce musí. Německá výzkumná společnost (DFG) přišla s plánem výstavby virtuálních knihoven (ViFa). Od roku 1949 je vysoce specializovaný fond k jednotlivým oborům shromažďován ve velkých vědeckých knihovnách, a to tak, že každá zúčastněná knihovna obstarává jednu nebo více vědeckých oblastí.

Dnes můžeme navštívit nějakou ViFa nezávisle na čase a prostoru, během krátkého času se dostaneme k velkému počtu vysoce ceněných informací při udržení nízkých nákladů. ViFa umožňují jednak přístup k placeným zdrojům (odborné databáze, elektronické verze časopisů, e-knihy), ale také ke zdrojům neplaceným (volně dostupné internetové zdroje, ediční plány, obsahy elektronických časopisů, ale také volně dostupné digitalizované dokumenty: rukopisy, vzácné tisky atd.).

Díky podpoře DFG vzniklo v posledních letech 41 virtuálních knihoven. Etablovaly se jako vstupní prvek při online rešeršování, alespoň v očích vědců. Při zpracování dat pro ViFa jsou dodržovány knihovnické standardy, což také přispívá ke kvalitě uvedených zdrojů. Jsme-li u nějaké ViFa registrováni jako uživatelé, naše možnosti se dále rozšiřují (ukládání záznamů, zasílání dokumentů na základě naší rešerše elektronickou poštou atd.).

Berlínská státní knihovna spravuje ViFa Recht (<http://www.vifa-recht.de>) sloužící k vyhledávání odborných právních informací. Paralelně je prohledáváno 27 databází, tj. 3000 relevantních internetových zdrojů. Fond berlínské knihovny je velmi kvalitní, zdroje jsou při dodržení pravidel pohodlně vyhledatelné, neplacené databáze jsou dostupné přímo. Knihovna pracuje spolu se 7 partnery, bez kterých by projekt nebyl realizovatelný.

Ve spolupráci dalších institucí, které mají k dané oblasti určitý vztah, vznikla další ViFa, a sice ViFa Ost- und Südostasien CrossAsia (<http://crossasia.org/de>). Od roku 2006 tak mají vědci k dispozici jedinečný zdroj informací, jakož i přístup k licencovaným zdrojům a speciálním sbírkám z oblasti východní a jihovýchodní Asie. Nabídka je členěna do několika modulů. Buduje se i digitální archiv pro Asii. Spektrum informací je široké – od jazykovědy, přes dějiny, politologii a hospodářství až po realie. Za pozornost stojí zdroje týkající se různých systémů písma.

Dalším příkladem virtuální knihovny je ViFa Slavistik (Slavistik-Portal, <http://www.slavistik-portal.de>). Knihovna je v provozu od května 2007 a specializuje se na oblast východní Evropy. Stejně jako CrossAsia je členěna do modulů, jedním z nich je i modul učební s názvem Lotse-Slavistik.

Svoji ViFa má i Bavorská státní knihovna v Mnichově. Právě ona spustila první projekt tohoto druhu, práce na něm začala v roce 2002, opět by to nebylo možné bez spolupráce řady institucí (25 partnerů). Šlo o ViFa Ost, o virtuální knihovnu Východní Evropy (<http://www.vifaost.de>). Najdeme zde informace k dějinám, jazyku, politice, písmu, informačním vědám, kultuře atd. Prohledáváno může být 16 různých zdrojů.

ViFa Musik (<http://www.wifamusik.de>) funguje od září 2007 a je dostupná pro každého. Opět jde o kooperativní projekt. Nabídka je členěna do 3 částí: nabídka literatury, odborné databáze a digitalizace, fórum pro vědeckou komunikaci. Prohledáváno je 10 různých datových zdrojů, usiluje se o zpřístupnění i netextových dat.

Nejmladší ViFa vznikla pod vedením Bavorské státní knihovny: ViFa Propylaeum (Virtuelle Fachbibliothek Aletariumswissenschaften, <http://www.propylaeum.de>) se specializuje na období starověku a středověku, spolupracují přední univerzitní knihovny – univerzity v Heidelbergu, Humboldtovy univerzity v Berlíně, Katolické univerzity v Eichstättu-Ingolstadt, ale také Německý archeologický institut v Berlíně. V budoucnosti mají být informace rozšířeny o starý Orient atd.

Od ledna 2008 se pracuje na vzniku další ViFa s důrazem na románskou kulturní oblast, proto nese název ViFa Romanischer Kulturkreis. Bližší informace ke všem ViFa najdete na adrese: www.vascoda.de.

55. MÖNNICH, Michael; SPIERING, Marcus. Einsatz von BibTip als Recommendationssystem im Bibliothekskatalog [BibTip – systém doporučování v knihovním katalogu]. *Bibliotheksdienst*. 2008, vol. 42, no. 1, s. 54-59. ISSN 0006-1972. Dostupný z WWW: <http://www.zlb.de/aktivitaeten/bd_neu/heftinhalte2008/Erschliessung0108BD.pdf>.

V článku je popisován nový druh knihovní služby, a sice tzv. knihovní tip, který je vnímán jako důležitý stavební kámen ve vývoji knihovních katalogů. Univerzitní knihovna v Karlsruhe nabízí tuto službu dalším knihovnám.

V prostředí internetu počet tzv. doporučujících systémů roste. Každý, kdo dostal od známých či přátel nějaký tip na dobrou hospodu nebo film, vlastně přijal tzv. rekomando. Automaticky vypracovávané doporučující systémy, které jsou nezávislé na lidech a které se užívají nečastěji v oblasti online obchodování, jsou vlastně tvůrcem doporučení. Příkladem může být německá verze online knihkupectví Amazon, kde najdeme linky s doporučením od různých lidí velmi často, vznikají na základě hodnocení návštěvníků webu. Možností použití rekomanda v knihovnách je víc, např. při rešeršování, při tvorbě fondu, při věcném zpracování knih. Z knihovnického pohledu lze rekomando využít jako speciální formu úpravy katalogu.

V univerzitní knihovně v Karlsruhe bylo během let 2002 až 2007 několik verzí projektu, aby se zjistilo, která bude pro účely knihoven nejlepší. Realizace projektu by samozřejmě nebyla možná bez spolupráce řady institucí, jež byly odpovědné za technickou stránku projektu a za evidenci statických materiálů. Projekt měl velký úspěch, proto byl v prosinci 2007 představen i ve Washingtonu.

Knihovní tip (BibTip) je postaven na anonymním pozorování uživatelských vztahů, které jsou posléze statisticky vyhodnoceny. V prostředí internetu jde o vyhodnocení kliků na jednotlivé linky, v knihovnách pak vyvolání „volltitelanzeige“ v online katalogu.

Doporučení nevznikají náhodně, jsou výsledkem statistických vyhodnocení, která jsou pro kvalitu doporučení rozhodující, odvíjejí se od schopnosti rozlišit relevantních dat od těch irrelevantních. Knihovní tip vychází ze speciální teorie o konzumních vztazích, probíhá analýza nákupních košíků. Služba pracuje tím lépe, čím větší databáze má k dispozici. Doporučení, která vznikají, mají význam jen v systému, který je velmi často využíván. Univerzitní knihovny by měly tento předpoklad splnit. Knihovní tip nabízí několik výhod: systém je finančně nenáročný, protože je plně mechanizován, personál navíc není nutný. Doporučení jsou vysoce objektivní, neboť jsou založena jen na statistických datech. Je dynamický, průběžně aktualizovaný, doporučení tak nejsou nikdy zastaralá. Výhodou je též univerzálnost služby, doporučení jsou nezávislá na typu nosiče, na kterém jsou data uložena.

Další možnost využití knihovního tipu (kromě statistických vyhodnocení) by mohla být např. frekvence vypůjčení knihovních titulů. Systém nabízí další výhody: evidence dat, dostupnost dokumentů nemá žádný negativní vliv na doporučení. Abychom mohli data o výpůjčkách použít, musí být nejprve anonymní.

Předpokladem pro dobré použití knihovních tipů je schopný a flexibilní OPAC. Katalog v Karlsruhe obsahuje 950 000 a 200 000 doporučení. Vzniku doporučení předchází dlouhá pozorovací fáze, vznikají tím rychleji, čím častěji je katalog používán, tedy čím více dat má k dispozici. Knihovní tipy mohou mít podobu linků v OPAC, které odkazují na obsahově příbuzné tituly.

Od léta 2007 knihovna v Karlsruhe tuto službu nabízí dalším knihovnám. Vše podstatné se odehrává na serveru knihovny v Karlsruhe, k použití služby není nutný žádný speciální software, knihovna musí mít jen přístup k internetu a online katalog. Knihovna v Karlsruhe pak požaduje roční poplatek za možnost využití této služby, aby ji mohla dále rozvíjet.

56. OLLESCH, Karin. Traumbibliothek in Gelb : Vorschulkinder und Erstleser entwerfen eigenen Bibliotheksbereich [Žlutá knihovna snů : předškoláci a začínající čtenáři navrhují svůj prostor v knihovně]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2007, vol. 59, no. 11-12, s. 770-772. ISSN 0340-0301.

Městská knihovna v Chemnitzu právě dokončila odvážný, ale přesto velmi úspěšný projekt. Zdejší knihovna, nově otevřená v říjnu 2004, disponuje 28 tis. dokumenty pro děti ve věku 2 až 14 let, z toho asi 8000 svazky pro děti mezi 2 až 8 lety. Signatura knih je barevně odlišena, též označována jako tzv. žlutá skupina. Plocha určená návštěvníkům je skutečně velkorysá – světlá, vymalovaná teplými barvami. Vybavena novými regály, 16 nosiči pro AV média, 4 místy pro poslech, internetem, 4 online katalogy, loutkovým divadlem, stěnou k malování a dalšími prostory k hraní a dovádění.

Všechny změny byly přijaty s velkým nadšením, počet návštěvníků narostl o 80 %. Zvýšil se i počet hraných představení pro děti z mateřských škol. Právě díky pestrosti médií a lehkosti jejich označení si děti mohou vybírat samy, nepotřebují pomoc knihovníků. Tím se výrazně podporuje jejich samostatný rozvoj, zapojují se do procesu vyhledávání zdrojů.

Knihovna uskutečnila projekt s dětmi předškolního věku a s prvňáčky, kterým navrhla, ať sami řeknou, jak by měla vypadat jejich knihovna snů. Pochybnosti, zda se projekt dá s tak malými dětmi realizovat, jsou přirozené. Jak zjistit jejich přání a názory, aniž bychom je ovlivnili, a jsou jejich přání následně vůbec realizovatelná?

Do projektu se zapojili rodiče, pedagogové a další partneři. Z oslovených deseti subjektů se nazpět ozvalo 8. Nakonec knihovna pracovala se skupinou 170 dětí (dělených do 10 skupin) z různých částí města, s odlišnou sociální úrovní a odlišnou pedagogickou koncepcí. Od listopadu 2005 do června 2006 navštívila každá skupina alespoň tři projekce knihovny. Pojetí se odvíjelo od stárí dětí.

V druhém kole realizace knihovny snů se děti vžily do role asistentů a hodnotily nabídku knihovny, prezentaci médií, vybavení. Měly také navrhnout, jak by samy třídily média. Poslední fáze spočívala v samotném navržení podoby knihovny snů, a to buď ve formě obrázku nebo modelu. Za modely od dětí jsme mířili do jednotlivých školek

a škol. Z nápadů dětí pak byla realizována výstava. Sešlo se 200 přání – knihovna jako pohádkové místo plné fantazie a dobrodružství, ohraničení dětské oblasti, klidné místo ke čtení, předčítání a poslechu. Na realizaci dětských přání z hlediska vybavení nábytku byla vypsána veřejná soutěž. Označení dokumentů ve formě obrázků a velkých titulků bylo svěřeno mladé umělkyni, její tvorba podléhala přísnému dohledu dětí, pod jejichž vlivem bylo provedeno pár oprav. Regály byly umístěny do výše očí dětí předškolního věku nebo byly knihy umístěny do „hradel“ přímo na zemi (podle jejich formátu). Nápis popisující, o čem knihy pojednávají, byly umístěny na žlutý podklad.

Vše, co zde děti najdou a uvidí, je uděláno tak, aby povzbuzovalo jejich zvědavost a chuť ke čtení. Abecední pořádkání zmizelo, děti mohou knihy nejen bez problémů hledat, listovat jimi, ale také je vrátet na správné místo. A děti to ocení, přicházejí stále další a další.

57. PETERS, Isabella; WELLER, Katrin. Paradigmatic and Syntagmatic Relations in Knowledge Organization Systems [Paradigmatické a syntagmatické vztahy v systémech pro pořádkání znalostí]. *Information Wissenschaft und Praxis*. 2008, vol. 59, no. 2, s. 100-107. ISSN 1434-4653.

Cílem autorů je představit pokrok související s reprezentací znalostí a s indexováním. Velký důraz kladou na ontologie, které vidí coby metodu, která je schopna většího rozsahu vztahů mezi znalostmi a jejímž cílem je vyjádření sémantických vztahů.

Autoři v článku definují typy vztahů v systémech pro pořádkání znalostí: paradigmatické vztahy – pevně spojené koncepty vztahů aplikované na řízené slovníky, a syntagmatické vztahy, které nejsou připojené ke konceptům, ale vznikají pouze ze současného výskytu termů v určitém nastavení.

V článku jsou dále uvedeny vztahy, jež se v současné době používají pro reprezentaci znalostí: vztahy ekvivalence, hierarchie a asociace. Autoři také popisují klasické metody reprezentace znalostí, mezi něž se zejména řadí nomenklatura (jedná se o formu reprezentace znalostí, která pracuje s klíčovými slovy vyjmutými přímo z přirozeného jazyka), klasifikace a tezaury.

Zmíněna je i problematika ontologií, jejichž cílem je sémantická indexace a integrace informací. Většina ontologií užívá především vztahů hyponymie (významové podřazenosti slova) a meronymie (vztah termínů označujících celek a část), stejně jako je tomu u tezurů.

S rozvojem kolaborativních služeb a Webu 2.0 vzniká metoda společného vytváření a spravování tagů, jejichž cílem je kategorizace obsahu – folksonomie. Narozdíl od předškolních metod zde neexistují žádné struktury a formáty, veškeré vztahy mezi tagy jsou definovány pouze syntagmaticky.

Autoři následně v článku na jednotlivých příkladech analyzují vztahy v rámci ontologií a folksonomií. V případě ontologií je obzvláště užíváno vztahů hyponymie a meronymie. Na druhou stranu, folksonomie umožňují pouze syntagmatické vztahy mezi tagy – sémantické vztahy musí být následovně vytvořeny na základě intelektuální dedukce. Jak se ukázalo, většinou u uživatelů volba tagů odrážela určitou perspektivu uspořádání reálného světa. Neprokázalo se však, že by tvůrci ontologických systémů vytvářeli sofistikované a opodstatněné vztahy mezi koncepty. Přestože autoři článku narazili na různé explicitní vztahy, tyto vztahy bývají však většinou neúplné, liší se stupněm specifikace a nemají teoretické základy. Nejedná se o vyjádření detailní vztahů reálného světa, ale spíše o vyobrazení určitých ad-hoc přístupů či spontánních nápadů na zobrazení dané oblasti zájmu.

58. REISSER, Michael. „Bibliothek 2007“ und die Folgen [„Knihovny 2007“ a následky : Überlegungen zu einer bibliothekspolitischen Neupositionierung in der Ehrenamtdiskussion]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2008, vol. 60, no. 2, s. 126-129. Lit. a pozn. 32. ISSN 0340-0301

Článek se věnuje politické pozici knihoven v diskuzi o dobrovolnictví. Zástupci knihovnické profese stále vyčítají politikům, že mají na svědomí znehodnocení jejich povolání, protože nabádají k využití dobrovolníků. Přitom nevědí, jak vypadá realita, co obnáší odborná knihovnická profese a jaké jsou na zaměstnance nároky. Dobrovolnictví je ideální možností pro seberealizaci, práce dobrovolníků však musí být podmíněna předáním představ a zkušeností od odborníků.

Faktem je, že to nejsou knihovníci, kteří rozhodují o tom, co by měli dělat kvalifikovaní pracovníci a pro které úkoly je možné dobrovolníky využít. Kde neexistují žádné právní úpravy, mají poslední slovo politici a ne ti, kterých se věc týká. Přitom je možné, že ve snaze o právní zakotvení dobrovolnictví narazí na hradbu odborných standardů.

Podobný problém existuje v oblasti péče a výchovy v raném věku. Vznikají různé politické iniciativy a programy, které mají za cíl zesílení podpory celodenní péče. Odpovídající plánování probíhá v rámci celého Německa, přestože jednotlivé koncepty se značně liší – od obyčejné tety na hlídání k vychovatelce s vysokoškolským titulem (během roku 2004 přibýlo v Německu 24 vysokých škol zaměřených na tuto oblast). „Akademizace“ personálu s sebou přinesla zvýšení profesionality v mateřských školách spolu s žádnými nebo nízkými poplatky; vývoj v knihovnách jde opačným směrem.

Po celoněmeckém projektu „Knihovny 2007“ má být v roce 2008 představen navazující projekt s názvem „Knihovny 2012“, jenž by měl obsahovat i návrhy knihovního zákona ve spolkových zemích.

Politici se bohužel jen zřídka nechají inspirovat odpověďmi na otázky, které sami položili. Může být změna strategie úspěšná? Knihovní zákon by měl umožnit fundovanou debatu o otázkách, jaké požadavky jsou kladeny na knihovny a zda vůbec a v jaké míře mají knihovny využívat potenciál dobrovolnictví. Veřejné knihovny však v této oblasti byly pasivní, neúčastnily se debaty o vymezení profesionální a dobrovolnické činnosti, chybí podklady. Možná, že by takový zákon mohl být schválen v průběhu roku 2008 v Durynsku. Pro další vývoj knihovnické profese a obrazu o ní, a také pro zmocnění odborných knihoven by byla právní norma velmi přínosná.

Politický pohled na dobrovolnictví musí obsahovat víc, neměl by být ovlivněn jen nechutí profesionálních knihovníků v knihovnách. Knihovníci by neměli podléhat iluzi, že kvůli částečnému obětování vlastní pozice nebudou za svou činnost ceněni. Politickou motivaci při prosazování dobrovolnictví jsou pak ušetřené finance. Výraznou roli pro budoucí vývoj dobrovolnictví, jak již bylo řečeno, má právní úprava této problematiky. Pro kvalitní vypracování budoucí pozice dobrovolníků jsou potřebné fundované empirické studie. Zatím trpíme nedostatkem informací o všech aspektech dobrovolnické práce, nejen ze strany knihoven, ale i samotných účastníků dobrovolnických aktivit. Potřebná fakta by mohly získat a předložit vysoké školy a různá sdružení, která mají k tématu blízko.

59. SCHNEIDER, Ronald. Unterwegs zu einer neuen Lernkultur [Na cestě k novému způsobu učení]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2008, vol. 60, no. 2, s. 134-137. ISSN 0340-0301.

V oblasti školních knihoven je dobrovolnictví spíše pravidlem nežli výjimkou. Přitom jeho podoby a výsledky jsou dosti rozdílné. Přesto lze říci jedno: pokud chce veřejná či odborná knihovna poskytnout odborný standard, pak jsou výsledky lepší, pokud jsou „na palubě“ i dobrovolníci.

Reformní proces související s uveřejněním Pisa studie na konci roku 2001 má své důležité cíle, které mají podporovat předškolní výchovu, výkonnostní soutěže škol i vysokých škol, flexibilitu vyučování, nové formy a podoby vzdělávání atd. A právě nové podoby učení a existence celodenních škol spolu s knihovnami jsou nezbytné pro návazné učení žáků a jsou také zdrojem rozdílných zdrojů informací.

Problémem mnoha zemí je přílišná zadluženost a s ní související platební neschopnost a nemožnost podpory výstavy. Důsledkem této situace je mobilizace obyvatel, např. do škol. Má-li být cesta k novému způsobu učení úspěšná, pak by měla spolupráce probíhat nejen v rámci školních zdí, ale i mimo ně. Při získávání sponzorů, realizaci projektů, rozšiřování rešeršních i informačních kompetencí prostřednictvím knihovníků

veřejných i odborných škol. Modely úspěšné síťové struktury pro dosažení cílů se různí, ale zapojení dobrovolníků se vyplácí.

Existenční nejistota školních knihoven je dána aktuálními odbornými standardy pro tento typ institucí. Dosud existuje v Německu asi 6000 celodenních škol, z nichž polovina má svoji knihovnu. V podstatě jde o nutnost zdvojnásobení počtu školních knihoven.

Vznik školních knihoven ztroskotává na chybějícím definování kompetencí a ještě více na neprozíravosti zřizovatelů, kteří nechtějí uznat nutnost odborného vedení knihoven. V budoucnosti tak bude začlenění dobrovolných sil nabývat na významu. Budou tak školní knihovny, po knihovnách církevních, druhou doménou dobrovolníků? Otázku nelze jednoznačně zodpovědět.

K příčinám mizérie školních knihoven patří vedle kompetenčního nepořádku a klasičtých polodenních škol také tradiční vymezení školní výuky a individuálního vzdělání. Důležitá je podpora samostatného a individuálního učení ve školách, ale také otevření škol společnosti na základě partnerství učitelů a rodičů a spolupráce s dalšími mimoškolními partnery vzdělávání. Efektivní spojení knihovnické odbornosti spolu s pedagogickými kompetencemi a dobrovolnictvím nedokládají jen příklady z Frankfurtu, ale i z řady jiných míst, kde v uplynulých letech vznikly při celodenních školách i školní knihovny. Důležitým partnerem při spolupráci jsou nejbližší položené knihovny, popřípadě odborné knihovny, které disponují potřebnými odbornými standardy.

Organizační model vypadá ve většině případů následovně: jediný učitel je odpovědný za chod knihovny, je odborně podporován knihovnickými odborníky, organizační záležitosti mají na starosti rodiče, ale i externí dobrovolníci. Pouze za pomoci všech jmenovaných je možné atraktivní fungování knihovny.

60. STEIERWALD, Ulrike. Hessische Info-Architekten für die virtuelle Welt : Konsequentes Technik-Profil zeichnet die neuen Studiengänge der FH Darmstadt aus [Hesensští informační architekti pro virtuální svět : nový studijní profil na odborné vysoké škole v Darmstadtu]. *BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information*. 2007, vol. 59, no. 10, s. 726-728. ISSN 0340-0301.

Vysoká škola Darmstadt patří k pěti největším odborným vysokým školám v Německu a s 12 možnými oborovými zaměřenými se řadí také k jedné z nejuniverzálnějších. Od letního semestru 2007 mají studenti ještě pestřejší možnost výběru, a sice o bakalářský či magisterský program věnující se informačnímu inženýrství specializující se dále na oblast knihovnických profesí. Integrace takového programu do studijního programu školy je reakcí na bleskový vývoj informační techniky.

V budoucnu budou knihovny nejen informačními, ale i komunikačními a mediálními centry, která budou nabízet velké množství činností a specifické zaměření absolventů by mohlo být předností. Zdejší škola věnuje více pozornosti vývoji systémů (počítačové sítě, podnikové sítě, programování, design informací) a prezentaci znalostí (databanky, rešeršní systémy). Program nekvalifikuje jen pro specifické knihovnické oblasti, ale i pro veřejné a odborné knihovny, informační centra v oblasti vědy, hospodářství a kultury.

Knihovnictví je interdisciplinární obor, mezi 14 docenty působícími na univerzitě jsou kulturologové, přírodovědci, informatici a matematik.

Bývalý jádrový obor chemické informace se stal součástí oboru, který ve své podobě existuje již od roku 1985, informační a znalostní management, což je jistě neradostné, ale odpovídá to reintegraci do přírodovědní dokumentace do překrývajících disciplín. Dokumentární schopnosti v souvislosti se základním studiem získávají stále více na svém významu.

Reorganizace vysokých škol s sebou přinesla šanci integrovat do inženýrských věd mediální a kulturní dimenzi knihovnických povolání. Od zimního semestru 2007/2008 byl otevřen nový obor „médiá“ orientující se na systémový design médií, jejich produkci, právo na informace, online žurnalistiku. Na univerzitě je k dispozici i profesorský program „knihovní věda“.

Rozhodující význam má orientace na praxi. Univerzita se zaměřuje na samostatné, praktické vypracování inovačních možností, které by měly sloužit dalšímu vývoji v knihovnách.

V bakalářském programu musí studenti absolvovat nejméně tříměsíční praxi, v rámci magisterského programu dokonce v délce celého semestru. Kontakt s praxí dále podporují četné projekty, praktika a závěrečné práce.

Luis Borges, známý básník a knihovník, řekl, že ráj si vždy představoval jako nějakou knihovnu. Místní univerzita má nižší a realističtější cíle, studium by mělo přispět k tomu, aby studenti věděli, že knihovnictví je rozmanité a nabízí možnost pestrých a kreativních činností.

61. STUMM, Birgit. Von Malvine bis Michael : Europäische Projekte der beiden Staatsbibliotheken [Od Malvíny k Michaelovi : evropské projekty ve dvou německých státních knihovnách]. *Bibliotheks Magazin*. 2008, no. 1, s. 40-43. ISSN 1861-8375.

Snadno asociativní a výrazná zkratka, která se nám vryje do paměti a v které je ukryt název, je prvním předpokladem pro úspěch projektu v rámci EU. Bavorská státní knihovna v Mnichově i Státní knihovna v Berlíně tento krok zvládly jednou jako koordinátor, podruhé jako partner projektu.

Právě berlínská Státní knihovna na konci 90. let odstartovala první projekty, a sice MALVINE a LEAF. Cíl projektu MALVINE (Manuscripts And Letters Via Integrated Networks in Europe) spočíval ve vývoji vyhledávacího stroje pro autografy a také pozůstatosti. Výsledek projektu je již několik let nabízen jako trvalá služba, která je dostupná na adrese <http://www.malvine.org> a umožňuje pohodlné vyhledávání ve fondech zúčastněných národních institucí (jde o 17 archivů, muzeí, knihoven a výzkumných institucí z 9 evropských zemí). Na projektu se podílely v letech 1998-2001, jednou z nich byla např. British Library.

V roce 2001 začala Berlínská státní knihovna s projektem dalším: pod akronymem LEAF se skrývá Linking and Exploring Authority Files. Byl vytvořen koncept, na jehož základě bylo umožněno společné užití evropských dat pro autority a kooperace. Možné je vyhledávání podle různých forem jmen autorů nebo pseudonymů, včetně lokálních rozdílů ve formě jména. Prototyp kumuluje a současně rozšiřuje data autorů, vyvinut byl i speciální formát EAC (Encoded Archival Context). LEAF konsorcium se skládá z 15 evropských institucí z 11 zemí.

Dalším projektem, na kterém se podílela jako partner Bavorská státní knihovna, má zkratku MICHAEL, jeho podstatou je zlepšení přístupu k evropskému kulturnímu dědictví v digitální formě, celosvětově je přístupné z adresy <http://www.michael-culture.org>. Projekt se zrodil díky iniciativě Francie, Velké Británie a Itálie v roce 2004, bavorská knihovna se připojila jako partner v roce 2006. Na uvedené adrese jsou dostupné digitální sbírky knihoven, archivů a muzeí těchto zemí (knihy, fotografie, obrazy a také online prezentace a informační zdroje na CD a DVD, stejně jako 3D modely a popisy archeologie budov).

V roce 2007 byl ukončen projekt STONE-RELIEF-INSCRIPTION (SRI) na jehož technické realizaci se opět podílela bavorská knihovna spolu s rakouskými, belgickými, rumunskými, španělskými a švýcarskými univerzitami a kulturními institucemi. Cílem projektu bylo dosud rozdělená interdisciplinární data římských kamenných památníků zpřístupnit a zajistit jejich dlouhodobé uchování a péči o ně.

Digitisation on Demand (DOD) je projekt, který se zrodil v říjnu 2006 a byl podporován Evropskou komisí. Cílem projektu je podpora validace a zavedení aplikací a služeb v oblasti telekomunikačních a informačních služeb. Podstatu DOD tvoří placená služba dodávání dokumentů. Čtenáři si mohou prostřednictvím online katalogu vybrat dokumenty nechráněné autorským zákonem v časovém rámci 1500 až 1900 jako elektronické kopie ve formátu PDF. Platba za službu je možná online nebo kreditní kartou. Kromě bavorské knihovny se projektu účastní ještě dalších 14 evropských knihoven.

K nejvýznamnějším relevantním podpůrným programům pro knihovny patří: výzkumný program, kulturní program, vzdělávací program, program eContentplus, rámcový program hospodářské soutěže a inovace a také programy v rámci strukturálních fondů. Důležitým kritériem pro podporu je evropská relevance projektu nebo také tzv. evropská přidaná hodnota. Všechny jmenované projekty vytvářejí společné evropské postupy

a standardy a hlavně zpřístupňují evropské kulturní dědictví široké veřejnosti. Od příslibů podpory z Bruselu může vést ještě dlouhá cesta k realizaci projektu, nežádka se mluví o dvou letech, kdy je třeba svést boj s byrokracií, nalézt spolehlivý tým, koordinátora, vyřešit finanční stránku projektu, dodržení lhůt atd. Všechny uvedené projekty byly financovány ve výši 50 %, popřípadě 10 – 30 % z bruselských zdrojů. V roce 2005 vznikl evropský projekt poradenství pro knihovny.

62. TIEDTKE, Wolfgang. Per Mausclick durch die Bücherhalle : Hamburger Pläne und Visionen zu E-Medien, Online-Lernen und der Filiale in Second Life [Kliknutím myši do knihovny : hamburské plány a vize o e-médiích, online učení a pobočce v Second-Life]. BuB-Journal : Forum Bibliothek und Information. 2008, vol. 60, no. 1, s. 56-60. ISSN 0340-0301.

Nadace hamburských veřejných knihoven založená v roce 1899 je druhým největším poskytovatelem kulturní nabídky hned po státní opeře. Bohatě zkušenosti z minulosti tvoří základ pro zdolávání výzev. V popředí zájmu nadace stojí zajištění pokrytí knihovnamí v oblasti Hamburku, jejichž nabídka bude orientována na zákazníka. Systém hamburských knihoven čítá 33 zařízení, včetně centrální knihovny, dětské knihovny, knihovny v prostorách výkonu trestu. Výzvou a zároveň problémem je vyvinutí nabídky budoucnosti v oblasti moderních elektronických médií.

Z různých výzkumů vyplývá, že dnešní mládež upřednostňuje zcela jiný druh médií než předchozí generace a zároveň tvoří spolu s důchodci nejpočetnější uživatelskou skupinu. Nástup a rozvoj internetu zanechal stopy i v knihovnách: 400 000 vydaných průkazů, jen 130 000 tisíc aktivních členů. Současně s poklesem počtu čtenářů roste počet vypůjčených médií. Do skupiny uživatelů se počítají i virtuální klienti, kterých je během dne až 5000. Odpovědí na změnu potřeb čtenářů je rozšíření elektronické nabídky na 24 hodin po 7 dní v týdnu.

Z tohoto důvodu byl navržen portál knihoven, který kromě dnes již standardní nabídky nabízí služby virtuální kolegyně spolu s produkty virtuální knihovny (e-média, ptejte se knihovny, DiGiBib). Přesto chtějí knihovny ještě víc, a sice získat nové klienty, oslovit prostřednictvím nové nabídky bývalé klienty a něco nabídnout i „stálícím“. Knihovny by i v budoucnosti měly paralelně působit jak v reálném světě, tak ve světě virtuálním. Nabídka obou světů musí být komfortní a otevřená. Důležitým důvodem ke spuštění portálu byla možnost bezbariérového přístupu k informacím, pro jehož potřeby byl renovován a jehož nástroje tak usnadní tělesně postiženým svobodný přístup k informacím, obsahy některých stránek jsou simultánně předčítány, najdeme zde i videosekvence atd. Zásadní roli při rozhodování hrají finance. Knihovny disponují již 3 roky investičními prostředky, mimo stojí personální náklady.

S nástupem nových médií vznikla knihovnám konkurence, proto se i hamburské knihovny rozhodly účastnit se různých soutěží. V květnu roku 2007 odstartovala nová virtuální nabídka, díky níž je bezplatně k dispozici 6000 elektronických médií, které lze stáhnout pomocí internetového portálu na USB. Integrovaný DRM umožňuje kontrolu dodržování lhůt, po jejich uplynutí je médium automaticky vráceno, např. u elektronických knih je to 7 dní. Pilotní fáze projektu ukázala, že nabídka odpovídá přáním uživatelů a že díky ní knihovny získávají nové uživatele. Permanentní poptávka dokazuje, že médií by mělo být více, ale získávání licencí k jejich zpřístupnění je problematické. Kromě toho se ozývají hlasy, že nabídka by měla být výhradně jen pro hamburské občany a pokud by do hry vstupovali jiní jedinci, tak jen za poplatek, např. prostřednictvím speciálních karet. Další kritické hlasy hovoří o přílišné konkurenci vůči malým knihovnám.

Do portálu byl začleněn i další fenomén – E-learning, nejprve v prostředí centrální knihovny, později i ve virtuální podobě. Platformy typu YouTube vypovídají o přáních zákazníků – ti si žádají videa a animace na síti. A tak jsou v rámci portálu k dispozici krátké filmy či interview. Velké množství dat má za následek snížení rychlosti sítě. V budoucnosti by s využitím videa či animace mohla být prováděna školení zákazníků či pracovníků.

Navazujícím krokem by byla 3D-knihovna nebo tzv. interaktivní knihovna. Realizace by byla časově, finančně i personálně náročná. Méně náročná by byla realizace tzv. second life; na konferenci v Lipsku byl titulním příběhem. Problematická je otázka pornografie a pedofilie. Bylo by však lepší vyčkat, neboť second life není totožný s cíli veřejných knihoven. Knihovny se někdy stávají pilotními uživateli některých systémů, které byly původně vyvinuty pro jiné odvětví, např. průmysl.

63. UNSCHULD, Paul U. Arzneidrogen als Akteure in Opernlibretti : berliner Handschriften-sammlung zur Chinesischen Heilkunde [Operní libreta jako léčebné prostředky : berlínská sbírka rukopisů k tradiční čínské medicíně]. *Bibliotheks Magazin*. 2008, no. 1, s. 73-76. ISSN 1861-8375.

Berlínská městská knihovna vlastní ve svém oddělení věnovaném východoasijské kultuře největší světovou sbírku rukopisů vztahujících se k čínskému léčitelství. V průběhu 35 let se jí podařilo shromáždit 800 svazků z různých zemí východní Asie vzniklých mezi 17. a 20. stoletím, respektive do poloviny 20. století.

Zpravidla jde o rukopisy, které byly sepsány pro privátní potřebu, s jejich poskytnutím třetím osobám, popřípadě se zveřejněním se nepočítalo, a právě proto jsme měli možnost odkrýt celou řadu ryze privátních dovedností, které autoři zatajovali nebo se jim vyhýbali, ať už z příčin morálních nebo konkurenčních, dokumentovali je jen pro svou vlastní potřebu.

Obsahově jsou rukopisy významné hned z několika důvodů. Představují jedinečný zdroj datových informací z oblasti rostlinných, živočišných i minerálních léčivých drog spolu s jejich vhodnou indikací. Zvláště ceněny jsou osobní pozorování a komentáře k účinkům, které jsou zapsány z vlastního pohledu autora. Stejně tak ceněn je bezpočet receptur a jejich domnělé nebo vyzozorované účinky. Při vědecké analýze těchto rukopisů bylo zjištěno, že jejich vypátrání má svou hodnotu i z klinicko-terapeutického pohledu.

Zatím co doposud měli historici pouze texty, které vypovídaly jen o horní vrstvě společnosti, rukopisy otevírají přístup k vědění a praktikám mnohem širšího okruhu obyvatel. Autorství je připisováno nejen vědcům, ale také lidem s minimálním vzděláním, o čem vypovídá i množství chyb.

Autoři rukopisů by se dali rozdělit do několika skupin: laici v oblasti medicíny, zaznamenávající nemoci v rámci své rodiny spolu s medikamenty, které přispěli ke zmírnění obtíží. Vzhledem k tomu, že záznamy přecházely z generace na generaci mají vysokou vypovídající hodnotu. Dále to byli lidoví léčitelé, bez medicínského vzdělání, kteří se z různých důvodů o léčitelství zajímali, aniž by si svou činností vydělávali na živobytí. Přicházeli k nim nemocní a sousedi z blízkého či dalekého okolí, aby jim tyto léčitelé pomohli. Také oni v průběhu let zaznamenávali své zkušenosti. A právě zde najdeme léčitelské postupy, které nelze najít (z morálních důvodů) u elitní vrstvy společnosti, máme na mysli např. problematiku interrupcí. Následují profesní léčitelé, kteří praktikovali medicínu za úplatu. Zvláště cenné u této skupiny jsou ručně psané poznámky do kopií tištěných děl. Další skupiny představují tzv. kočovní lékaři, kteří putovali z místa na místo a žili z prodeje léčivých medikamentů. Muselo se jednat o lidi s rétorickými schopnostmi, protože museli obyvatele přesvědčit, že jsou skutečnými experty, ke slovu pak přišly i kejklířské a další triky. Předposlední skupinu tvoří mágové a kouzelníci koncentrující se na vymítání démonů. Poslední jsou lékárníci, kteří si takto zapisovali svoje tajné recepty.

Rukopisy skrývaly kromě již zmíněného také mnohá překvapení: terapeutické praktiky, které se od 8. do 9. století nevyšly, operní libreta (od 10 do 12 aktů), podle toho, kdo jejich moci využil, působily buď negativně, nebo pozitivně. Žádná sekundární literatura o těchto librettech neexistuje, nikdo neví, kdo je zapsal a kdy vznikla.

Rukopisy jsou jedinečným zdrojem informací a právě díky nim je možné srovnání evropské a čínské tradice.

64. VERNITSKI, Anat. Developing an intertextuality-oriented fiction classification [Vývoj intertextuálně zaměřené klasifikace beletrie]. *Journal of Librarianship and Information Science*. 2007, vol. 39, no. 1, s. 41-52. ISSN 0961-0006. DOI: 10.1177/0961000607074814.

Účelem tohoto materiálu je navrhnout model intertextuálně zaměřeného klasifikačního schématu pro beletrii, který by byl využíván vědci z oblasti humanitních věd zabývajícími se právě beletrií. Pojem intertextualita označuje jakýkoliv vztah textu (textů) k jinému textu (textům) či efektivní (= smysl dodávající) přítomnost jednoho textu v jiném. V obecnější rovině pojem intertextualita vyjadřuje fakt, že veškerá „literatura se nutně rodí z literatury a pouze v jejím rámci. V užším smyslu označuje konkrétní vztahy mezi texty a jejich popis (tzv. deskriptivní intertextualita). V literatuře se uvádí, že jako první jej začala používat bulharská badatelka z oblasti literární vědy Julia Kristova.

Použitá metodologie zahrnuje přehled literatury vymezující prostředí, následuje pak informace o vývoji klasifikačního schématu modifikacemi a doplněním existujících klasifikačních kategorií, které jen částečně vyhovují navrhovanému schématu. Hlavní pozornost, pokud jde o všeobecná knihovnická klasifikační schémata, je věnována Deweyho desetinnému třídění (Dewey Decimal Classification, DCC) a třídění Kongresové knihovny ve Washingtonu (Library of Congress Classification, LCC).

Stať dále popisuje strukturu modelu intertextuálně zaměřeného klasifikačního schématu, uvádí třídy a podtřídy převedené na příslušné notace a seznam vhodných příkladů k ilustraci navrhovaného využití schématu. Materiál také odkazuje ke studiím informačních potřeb vědců z oblasti humanitních věd, kteří tvoří hlavní skupinu potenciálních uživatelů schématu, nepřináší však uživatelskou studii navrhovaného schématu samotného. Možnosti praktické realizace práce uváděné v této stati se soustředí na model klasifikačního schématu, který bere ohled na výše citovaný intertextuální přístup, který je pro vědce zkoumající oblast beletrie prioritní. Ve stati jsou také navržena možná využití tohoto schématu především k uspokojení potřeb vědců z oblasti humanitních věd.

Materiál překlenuje propast v oblasti výzkumu klasifikace beletrie. Zatímco klasifikace beletrie pro zábavnou četbu včetně klasifikací pro jiné vědecké disciplíny mimo beletrii existují, pro tuto oblast vědeckého zkoumání nebyla vyvinuta dosud žádná. Navíc předešlý vědecký výzkum doložil potřebu intertextuálních postupů při organizaci dokumentace a toto je první navrhovaný model klasifikačního schématu založený na intertextuálním principu.

Jsou také uvedeny závěry a doporučení týkající se odborných znalostí potřebných k vytváření indexu založeného na intertextuálně orientovaném klasifikačním schématu, administrativních a finančních otázek a zpracovávání uživatelských studií. Poslední kapitola pak navrhuje další výzkumné aktivity v této oblasti. Stať je doplněna podrobným přehledem literatury.

65. VILENÓ, Luigina. From paper to electronic, the evolution of pathfinders : a review of the literature [Od papíru k elektronice, vývoj rozcestníků : přehled literatury]. *Reference Services Review*. 2007, vol. 35, no. 3, s. 434-451. ISSN 0090-7324. DOI: 10.1108/00907320710774300.

Článek pojednává o nástrojích, které uživatele navádějí ke zdrojům zaměřeným na určité téma či obor. Autorka pro ně používá termín „pathfinder“. Přibližně odpovídají našim „rozcestníkům“. Jsou určeny studentům, učitelům, ale i výzkumným a vědeckým pracovníkům (v jejich případě vzniká otázka, na jaké úrovni lze rozcestník připravit). Přínos článku je mnohostranný. V první řadě je obsáhlým přehledem literatury k danému tématu s uvedením hlavní myšlenky a přínosu příslušného zdroje. V tomto smyslu článek sám vlastně plní funkci rozcestníku. Jako kompilace je studií, která sleduje vývoj těchto nástrojů od poloviny padesátých let (v klasické tištěné podobě) do (elektronické) současnosti. Poslední výhodou článku je možnost využít ho jako manuál při vytváření rozcestníků. Tvůrci podobných projektů v něm najdou základní instrukci pro stanovení tématu a obsahového záběru, kritéria výběru zdrojů, cílové skupiny, designu zdroje

(k této otázce přináší podrobný výběr doporučení) a poznámky k testování a propagaci. Obsažný je i seznam literatury. Terminologická poznámka překladatelky: V originále je pod sřešní termín „pathfinder“ zahrnut klasický i elektronický nástroj. V tom smyslu je český překlad „rozcestník“ zjednodušením. U klasických nástrojů jde o bibliografie, rejstříky, doporučující přehledy. Ani originální zastřešující termín „pathfinder“ není používán důsledně, protože ho nepoužívají všechny hodnocené zdroje. Pak jsou také užívány termíny bibliografie nebo webografie či webliografie.

66. WALTERS, Carolyn Mary; VAN GORDON, Elizabeth Ann. Get it in writing : MOUs and library/IT partnership [Písemně : memorandum o porozumění a partnerství mezi knihovnou a oddělením informačních technologií]. *Reference Services Review*. 2007, vol. 35, no. 3, s. 388–394. ISSN 0090-7324. DOI: 10.1108/00907320710774265.

Článek pojednává o partnerství knihoven s dalšími organizacemi v rámci univerzity. Je zaměřen dvěma směry. Hlavním tématem je tzv. memorandum o porozumění, jeho význam, obsah a formální struktura. Nadto přináší informace a příklady spolupráce knihoven s dalšími univerzitními složkami. Oboje je dokumentováno praxí univerzity v americkém státě Indiana (Indiana University), kde autorky pracují. V hlavním univerzitním kampusu v Bloomingtonu uskutečnila knihovna Herman B. Wells Library ve spolupráci s UITS (University Information Technology Services) několik projektů zaměřených na technologickou podporu akademické i administrativní činnosti. Spolupráce nejnověji vyústila ve vytváření „Information commons“ v knihovně Wells Library. Administrativně byla spolupráce zajištěna zpracováním tzv. memoranda o porozumění, čili smlouvy, která určuje cíle, strategii, řízení projektu, a charakterizuje úkoly i přínosy pro obě strany. Článek může být využit jako návod pro zpracování podobných smluv. Zvlášt' zajímavé je usnesení o pravidelné úpravě memoranda např. při změně technologií, která si vyžadá změnu ve službách. Cenné jsou i poznámky a poučení, které vyplynuly z průběhu spolupráce. Např. to, že je třeba najít vyváženou míru nezbytné detailnosti, aby nebyla na překážku flexibilitě. Memorandum musí zajišťovat rovnost zúčastněných stran. Důležité jsou též pravidelné schůzky a vzájemná informovanost.

67. WOLLSCHLÄGER, Thomas. Kopal goes live [Kopal v provozu]. *Dialog mit Bibliotheken*. 2007, vol. 19, no. 2, s. 17–22. ISSN 0936-1138.

Cíl systému Kopal (kooperativní výstavba trvalého archivu digitálních informací) spočívá v trvalé technické a organizační infrastruktuře zajištění dlouhotrvající dostupnosti elektronických publikací. Projekt byl podpořen ministerstvem pro vzdělání a výzkum a byl ukončen v červnu roku 2007. O podstatě projektu a jeho cílech jsme však poprvé informovali již v roce 2005. A nyní je opět čas k bilanci, k zhodnocení výsledků a k nastínění dalšího vývoje.

Jádro systému Kopal vytvořila (ve spolupráci s dalšími institucemi) firma IBM. V rámci digitálního informačního archivního systému bylo digitalizováno mnoho druhů dokumentů Německé národní knihovny a Městské a univerzitní knihovny v Göttingenu – dvou odlišných knihoven co se týče poslání, cílů a úkolů, které přesto úspěšně spolupracují. Partner IBM se stará o profesionální zpracování software a nabízí dlouhodobou podporu. Podle nároku jedné ze zúčastněných knihoven lze v budoucnu očekávat další vývoj systému.

Kopal naplňuje požadavek univerzálně použitelného archivního systému. V prostředí systému kopal neexistují žádná ohraničení z hlediska druhu dokumentu nebo formátu dat, která lze digitalizovat. Každý partner má plnou svobodu co se týče výběru a pravidel pro objekty určené k začlenění do systému.

Využití kopal jinými institucemi je žádoucí, systém je schopen splnit různé potřeby. Různé instituce mají různá přístupová práva. Možnosti přístupu či povolení provádět vložení či vymazání jsou omezena. Upgrade systému je platný pro všechny zúčastněné. Systém lze doplnit flexibilně dalšími moduly, jako např. tzv. Library for Retrieval and

Ingest (koLibRI), která je dostupná přes open source licenci. V podstatě se jedná o volně přístupnou software knihovnu, sloužící k „navázání“ a propojení různých mandantů. A je to také místo, kde se automaticky generují technická metadata. Digitalizované objekty jsou tak archivovány i s těmito daty, které si mohou instituce a systém vyměňovat, neboť disponuje konfiguračními nástroji.

Při vytváření co nejlépe fungujícího systému se zapojila celá řada odborníků z různých oddělení Německé národní knihovny. Řada podobných systémů již funguje, zde byla snaha o vytvoření jednotného systému a jeho možné automatické převzetí v různých nově vzniklých oblastech.

S ohledem na možnosti automatického sběru elektronických dat stojí nyní projektanti před úkolem navýšení úložných kapacit kopal, pro přijímání retro- i budoucích objektů. Kopal je nabízen ve třech variantách: kopal-účastník (jenž si nechává data archivovat), kopal-mandant (ti archivující) a kopal-vlastní provoz (vlastní plnohodnotná podoba systému).

68. ZHIXIONG, Zhang; SA, Li; ZHENGXIN, Wu; YING, Lin. Towards Constructing a Chinese Information Extraction to Support Innovations in Library Services [Budování Čínského systému extrakce informací na podporu inovací ve službách knihoven]. *IFLA Journal*. 2007, vol. 33, no. 4, s. 340-350. ISSN 0340-0352. DOI: 10.1177/0340035207086064.

Dostupný z WWW: <<http://ifl.sagepub.com/cgi/reprint/33/4/340>>.

U vědomí důležitosti informační extrakce v podpoře inovací v mnoha oblastech služeb knihoven začali autoři vytvářet Čínský systém informační extrakce (informační analýza při níž se z informačních zdrojů vyjímají informace relevantní z hlediska obsahu dokumentů nebo z hlediska informačního dotazu), aby bylo možno zpracovávat obrovský objem čínských informačních zdrojů. Autoři našli řešení relevantní pro čínský systém informační extrakce, při kterém plně využili systému GATE (Obecná architektura stavby textu) univerzity v Sheffieldu a pokusili se vyvinout a včlenit čínský systém informační extrakce do procesu zpracování čínských informačních zdrojů na základě struktury projektu GATE. Článek analyzuje strukturu systému GATE, popisuje čínský systém informační extrakce a soustředí se na tři základní komplikace: 1. problém aplikace struktury GATE do čínského jazyka znaků, 2. odborné věstníky, 3. identifikaci vybraných čínských jednotek textu. Autoři úspěšně systém zavedli a provedli experiment, ve kterém čínský systém informační extrakce úspěšně extrahoval tisíce komponent vědeckých a technologických informací.

Ačkoliv byl proveden úspěšný experiment a získáno relevantní hodnocení Čínského systému informační extrakce, je zde stále mnoho práce pokud jde o zajištění jeho efektivního využití. Autoři jsou přesvědčeni, že učinili významný počáteční krok při aplikaci technologie informační extrakce v knihovně Čínské akademie věd a položili základy pro budoucí výzkumnou práci zaměřenou na podporu inovací ve službách knihoven. V současné době budou zpracovávat návrh na integraci Čínského systému informační extrakce do ostatních systémů služeb knihoven, které slouží uživatelům, neboť znamená významnou pomoc při automatizovaném anotování digitálních zdrojů a automatizované akvizici metadat. Zdůrazňují také, že získali mnoho zkušeností při vývoji a aplikaci mezinárodního softwaru a využívání otevřených zdrojů při podpoře služeb knihoven.

Autoři věří, že systém je přínosný pro inovační snahy ve službách knihoven a položil základy pro budoucí výzkum v této oblasti.